לשון און לעבן

תּרדש־וקורנאל פאר ליטעראטור, טעאטער, קונסט און קולטור

נומער 4 (תשס 1259) פעדערנטער יאָרגאַנג אפריל 1953 לאָנדאָן

רעדאַקטירט פון א. ל. שטיינבערג

אינהאַלט:

1	עס וויסן אפריל	**
2	אין נעמען (דערציילונג)	רבקה קייסטאַרסקי־שחטינע
5	אחיטנטפאַן אויף פסח (דערציילונג)	יוסף איינבערג
8	א קינד (ליד)	שמואל וחיים
9	א רגע (פייליטאָן־פאַנטאַזיע)	ל. ש. קרעדיטאָר
10	ר׳ תחנון	י. ל. טין
11	„די גילדענע רייטער" (פאַנטעזיע)	יחזקי הלל לעווי
14	אמעריקע יעזבויקעס (מעמוריקע פאָלקלאָר־נעשעס)	יחזקאל נח קיליגמאַן
17	עוו׳ען אפריל. די געלדן קרוינס פון דאַרטמאָר (נעמאַ־אויסגעגעבן, מעקס חוטן דייטש. (לידער און באַלאַדעס)	א. ל. שטיינבערג
22	באַרטרעג קונסט (פּאָעמע)	נ. מ. טיוש
23	א קאַם פון א פרוי (ליד)	לאַזאַר קאַפּאַי
25	צוויי נעפעלאַכס (ליד)	פרעדעק אויערבאַך
26	דער טייטשער תּבר באַטייטשט (נאָך טיש פון אַרום טאַלין) אליהו באַלוטאַן	
31	יידישע בריוו און יידישע נעשיכטע	דר. יעקב י. טיטליס
37	א דאָרף אין פיר	יחזקה בעקער
39	דער עוו׳ען אפריל	ש.
40	לאַנדאָנער יידיש	
49	די קאַטעגאָריקע יידיש ליטעראַטור שבח־נאַכטשאַפט	

פּרייז 1 שילינג און 6 פענס

אבאָנעמענט־פּרייז 10/6 פאַר א יאָר

אין אַמעריקע 5־ דאָלאַר א יאָר

ביכער פון מעדיצין, לשון און לעבן

„יידישע פאַל לעבן" (פאַנטאַזיע פון פעליקס פון קאַלקאַן פון יידישע פרייבערס) 10/-

„אַריזאָנאַ", א בוך דערציילונגען פון י. ביקאָס 10/-

„יידישע ליד", א בוך לידער פון א. ל. שטיינבערג 12/6

אַלס באַשטעלונגען זיי צו שיקן אויף אַדרעס פון:

LOSHON UN LEBEN, 17, Delancey Bldgs., E.1.

צו אַלע אינטעליגענטע יידישע לעזער

לעזט דעם בוך וואָס אין אַלע דערציילונגען

אין שטורם

א נעשיכטלעכע באַשרייבונג פון דער חורבן יידישער אַרבעטער באַוועגונג בעשטיין פון רודאָלף ראַשקאָ. וואָס האָט דערלעבט אין לאָנדאָן א יידישע פּיטקע. דער בוך איז בי באַקאַנטן אין אַרבעטער רינג. מיר קאָן מיר אויך בי:

EL CRANWICH ROAD, N.16 פּרייס:

עס איז דערשינען א נייע בוך

פון דעם באַרימטן קאָמיקער און באַרעלעס ש. מעגעבים

„א האַנט פאַרשרייבט"

דאָס בוך באַנדלט פון דערלעבונג, אויפגעריכטן באַקאַנטקייט און פאַרבינדונג פון לעבן פון דאָס און פאַרן, פון געמיטלעכע אויפגעריכטן פאַרן־אַפּטייטן, פאַרבאַלדיקן אויבן דעם אויגן, שפּרינגען, פון אַלע דאָס שייכעדיקע אויפגעלעגטע אויפגעלעגטע אויפגעלעגטע אויפגעלעגטע אויפגעלעגטע דערשיינען אין אַ פאַרבאַרגייטער אויפלאַגע, אַבער דיין. אייגן ביי דער דאָלאַר.

פאַרקויפן אין פרעמדן (פּרעמיע), אַבער דיין. אייגן ביי דער דאָלאַר.

333 Central Park West, SHEA TENENBAUM, New York 23

LEYTON KNITWEAR CO. LTD.

MANUFACTURERS OF KNITTED GOODS & SPORTSWEAR

IMPORT · · EXPORT

318 Lea Bridge Road · Leyton, London, E.10

Published and Edited by A. N. Stencl, 17 Delancey Bldgs., Collingwood Street, London, E.1, and printed in England by The Naxal Press, 129/131 Leonard Street, London, E.1

ראשל אלבערט האל

פעסטיוואל : מ מ מיוזיק

דעם 11־טן מאי, 1953, 8 אויבנד אין אויגנס

יעדע

גיעדא גאנטעל

יעדעשמאל

די פילהארמאניק אָרקעסטער

אויפגעפירט פון דירעקטאר
פיליפ גיבאנס 4 אין 1 מיוזיק
ברעקאסט

אויפגעפירט
פון די פריינדס פון ישראל פילהארמאניק אָרקעסטער

אויפגעפירט מיט
דעם אנגלאָ־ישראל מאראיין

לעצטיר
דעם אנדענק פון דר. חיים ווייצמאן

בילעטן : 5 גינעס, 3 גינעס, 2 גינעס, 1 גינע און 25/- 10/6, 7/6, 5/- (שלעסי
אל) 3/-. פון באקומען פון די פריינדס פון ישראל פילהארמאניק אָרקעסטער.
24 Park Lane, W.1. Telephone: GRO. 3214 and MAY. 0067.

איך בין פריינד פון ראשל אלבערט האל בשעה אויס. אין מיר שלע מבנוס.

„לשון און לעבן"

איר קענט העלפן אויפבויען די עקזיסטענץ פונם יידישן דורך זאגן
נעכטיג מיטלען:

1) צו שאפן נייע אבאנענטן.
2) צו דערן פרעמדלינגס פון אנדערע אויגנבליקן.
3) בייצושטייער חיפל סענדלינג צו אנדערע „לעזער" (מענשיקן שטרעבנדיגע
4) אין אויגשפן אייער אבאנאמענט די אבונענטס אין רעגולער.
5) צו דערן אייערע פון „לעזן און לעבן" פאמיליען.

די נעמען אין נייטיגן פון בייצושטייער צו אנדערע „לעזער" מוזן דערן
אויפגעשריבן דערן אין די קוטענדיגע בלעטער פון דערן.

London um Leben, 17, Delamere Bldgs., Collingwood St., London, E.1

פ. דרוקן. דאס. מעטרעפאל

און אונזער לאנד האט ביים דיך פאליר אויף, אז עס דאן נישט פון די נאר
פרוסטליקערקייט אפ־שטרבעלכי און לייזיקן חלל. האט דאנדזן דיך אויגן בי
אינגן?

* * *

א. אזא נטראלטיק גרסלהתציל בטחת־פרשטענק נאר א בייזער לויה פון
[illegible] קאן די דאן אכאל נאכן טויל הערן אז אי קאן ד דאן אכאל אויפ־
נעלייזיקט הערן? . . . .

ב. האט הייבן ביר דאן נאר? זו יאר קיים פארלאזן און הייבן די
טקנה־נעבעכר פאר ברודער־בלוט? יחיד־לעבעכר דיבן ביר נעראן? די
איינגאנגר פון די אריסנגעייסקנע נאדר־אייגלי פון אנטערע קדושים־פחים
זו יאר קיים אויבער. און ביר האבן שוין פארנאמן דעם רבנ־קדיש!
באמנם נאר א טאפרבאגן יחוס־קדיש. א בעקאלבעמעם. לאזן אפלאזן פון
נעדיגנטע הארנדע. האט פארשטעלן דעם קאם. נישט זו הייבן אויף הערלכר
לעבעדיגער הערלם מען אר.

רבקה קייאנקאווסקי־סנחסיק
און בעקא

הייבן דיך דייי נעקאנגנטע ייחד אויף א הלה.
הייבן דיי א ...סנחסיק קיים זו אויסנגעטלעכער עבר. נישט אויפא און אויף.
יי עד הקאלם בדיא בעלאזן. אר די הערלן דיך אראפגייבן. פון דעם שטריק אן
אבעלייבן. דער באלהטער בארק אר נאר נעזיגן פארהילם אן קיקן אויפן עלאה. הבן
די דייי ייחד דנגן נעבראכט נעהאבן צו דער הלה. דער קרעטער האט די
דעריגן אויריק דער קאבר. האט אר קיים א נעטאכטן קעלבל נעטרעפן פון דער
נעבעדיגן דאקף. הייבן קיים לאבן א ביטער נעבן בעת עד האט דעריגן די דייי
חיים אן דער לוטם. פאר די אויגן בעבעדיגן א פרטסעריגס. קיים אר אר אל
בעם שיבר. אויפגעטעבעם דיך אויף א טרעפל אן שרעקר אנטמרינג נעטאמטן!

— הייי, הייי אר אכנ . . . . הייי ייחד נעלאכנבנע? פארלאזן. פארלאזן!!

אויריק דער קבר. דער נבלי בריגן די קבבים. האט א הייב פון אן בעבר,
הייר די נעקטעע בלוטן אן א פאריסקיס נעגיגן. האט דיך נישט נעטאכט ליגן
פון אלם. האט נעטאכטנע קעלבל אן נעקל שרעקר נעגיגן די א כאר. בעבר
הייבן. נישט נעלאזט כאבן דעם אבעקל. א הלבי־שרעקר בים אויסנעבעבט
אלגן אר אן אפיטיר בנים אר אר אריין אר דער שטיב. אנטבעטיק אויבעבעב
נאלן אויף א בעגקל. אן שרעקר אויסנעקרעבעט!

— שלעבם. בריבה . . . מען האט אן ביגן כארק הייי ייחן נעלאכנבן . . . .

אר אויף אר לאכרם אן נעדיגן אבנעלעבעם א שטיב ייחן. נישט נעגליגבם
אן בעם אבריגן. אליגן אריגם אויגן כארק.

האבעם בבי דער לויה א הבה. הבעם האט אכאל גרעסער אן גרעסער.
קעגיגן הי א שטעבע לויה. הי אן אויבעקער בעהת־אבר הבל אן בעה. א שעי
לבר בבעבים נרעבבם הי אן דער לייבן הי אן אכאל אן כאבאלנג. אן נעבת!

אבר שרעק הבגבן די אויגן שריגן אן שטאר. די ליגן בארלאבן. נאבעדיגן.
קלאבן אלע הבעבבער בארבעבער!

— האט הבע אבעבער הבעבן? נאר. האט גרגבן די בים אזא אן בן?

אן האט הייבטל ביי דער לויה שטאנדיגן אריגן אן אבאנ. יין אבגם אר
בלוי הי האט בלוט האלם דיך אים נעבעבם אן נאבעלגנגם נעגיגן). די אויגן
יאנאנדיק. שרעק בים אויגן. בי שטייגן. נאר הייבן ליגן שטילגן אנבר
הייבלגן. הלגנגם.

רוקם דיך אויף הייבטבע בים אויריק דער קבר אויגם. הבגבגן נאר הייבן
אויגן בנאבעבם רייך בן די נאבעבגנגע שיגן. בי הבבם אויף די אויגן בים
הייבל. האט אן הבעבדיק בלוי אן קלאר הי יגן נאר. הי בי האלם בן דאבם
נעגיגן אויף די נעבעבדיק בלוי אן נעבעבטיגם. האט מה קבבן. ליין בעבעבר יגר אן אויגן
נישט נעגיגן. נאר בעליב דער האבעבן אן דער שוין נעבעבגן. אבבם אבבר אן
די הייבן האט טראגן דיך בן אלע שולן בן דער שטאט. בבם בי א מיראגיגן
בגבן בן הבל; אן נאר הייבן אויגן נאבעבאייגם דיך א בעבעבדיגם. אבבר
הבלבן בי האט דיך בים אויבגבגעלייגן אן נעגראבן בן דיך הייבן.

בן דער שטאל נאבעבגן אבם די הייבער בן הייף נאבעייגבן. בים
הייבן נעגראבלגן אויגן. די נישט בעבבן. נאר בליגן האלם בן די נעגיגן.
אלע קלאבן. שריגן אראבגן:

— הי הבלן בבר בין בים די קינבער? אזא בעבבבר הבה . . . אן אויי
בבבר האט הייבן נאבעבאר?

די הייבגן אויגן האט הייבן בים דער גייבר שול נעבעבן נגבראכן נאר א נאר
יאנגן. נגבייגן אלע יידן „נאבעבגנ" דיך אבעבגנ!

בבבם אויף אבעבער הבבן? נאר. האט הייבן די בים אזא בן בן?

אן האט הייבטל ביי דער הלה בעבעבגנ אריף

[illegible]

[illegible]

— [illegible]

[illegible]

— [illegible]

— [illegible]

— [

האבן פאַרדינען. האָט יענקל נישט געקוקט אַן אויך נישט געטראַכט. בפרט
דעם אַזאַ דער בריידער נישט קיין עולה האָט. פֿון דערף באַקומען אַ דרישל פֿון
פאַרדינסט אַן דער בריידער. דער אַמתער בעל מלאכה, פֿרייַדרישל. יעלען
דער בריידער האָט אַזאַ געבעטן פֿעלנען קאַפּיטאַל קאַפּיטאַל אויף אַ אינטערעסן. אַדער
אַנדערש קליינע האַנדלעכיס. אַזוי האָבן די אַפּאַנאַרבעס דאָס דרינטער. יענקל
פֿון נדרים כּבֿנים נאָר דער הויף. אַזאַ פֿרייַנט נאָר אַז די קי האָט נישט נעם נע־
דען נאָמען האָבן אַן פֿרייַנט אַן פֿרייַנט אַזאַ לעבנס פֿון. אַן נאָר נאָר
קליינע. הייסיקע פֿעסטל. האָט נעגעבן. די מיט אַ האַנדעל. אַזאַ האָט יענקל
נעלאָזן נאָר אַ שטיל שרעק . . . אַמאָל נאָר בריידער האָט פֿון דיך נישט
נעזאָלט אַנאַרטיקן. אַז עס האָט דיך דערלאַנגען פֿרייַנטשאַפֿט האָט יענקל
אַנגעקוקט דעם בעל מלאכה. דרישל עס אַז נאָר אַז אַזאַ. די דאָר. אַן אַזאַ
האָט אַזאַ דער בריידער נעגעבן פֿעלנען דרוקן אַן פֿון האָט אינטערעסן. נאָר־
שיידנע מתנות נאָר דינע פֿעסטל אַז בריידערלעך. נאָר דיין פֿעסטל
אַן אַזאַ דעם פֿאַנטער הערטיקן אַ מתנה. פֿאַרן פֿון. בעם אַזאַ „מאַלער", לעבן
אַזאַ פֿאַרטיקן בודיקעלעכאַרבעס. דיין אַזאַ אַרבעטיסטן אַן אַ „פֿעלזאַרטיס"
אַלץ כּבֿוד לעבן.

אַ נאָר נאָר פֿרייַנטשאַפֿט האָבן די פֿרי אַרבעטערס. אַלץ נאָר נאָר אַן
יענקל האָט נעדאַרפֿט דין פֿון פֿעלדשער. דיך לאָזן די דאָר פֿרייַנט. אַז האָט דער
בריידער האָט אַזאַ נעגעבן פֿעלנען קאַפּיטאַל קאַפּיטאַל. אַז פֿון דער אַזאַ קיינען פֿון
פֿעלדשער. דעלן די דין פֿון כּאַן. דייל נאָר אַז דער פֿרייַנט אַז דער פֿרייַנט אַזאַ
באַשיידנע דין אַן דער הויף. דער בריידער האָט דער נישט נעזעהן. די יענקל
האָט דיך פֿאַרלאָזן אַזאַ אַזאַ „מאַלער" אַזאַ אַזאַ פֿון אַזאַ אַזאַ אַזאַ
אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ

א קרבן

(פריזמעס רעם דאָרפגעדיכט נעמען אויפגעשריבן)

בעזונען האָבן די אויגלעך
פון דיס בארטן גיגן.
ווי ווי האָלען קוראָן הערן
מיס ווייטער געזאַנג פאַרזיין.

דאָר אויבן אויגן די מיטן
האָבן אין ווייטער הילכיס געסיקה.
די ליפן האָבן שטיל געבעטמעכט
און מיס שיטער האָבן אָפּגעלען געגיקה.

און פלוגים האָבן ז דיך געגליטשט
און די הערץ הקבה פאַרבראָכן;
די פעדער האָבן מיין יומין
רעכנים די אייגן אויסגעשטאָכן.

און מיין הויזלען פון דאָר בריסט
א ווינטיקע אויפגעריסן
ווילד געבראָכענע בעסיקה
אז בריקל טרעפנדיגער געריסן.

בעזונען אין די הערצער זיין
מיס א טיפער רוישן ליכט
אין באַלויכטן מיס א נאָכן שיין
אויף בלייך פאַרגעבענע געזיכט.

קעם בריקעס מיין פון דאָר קרעמאַטאָריום
ווייך
האָט הויכן ס און מיינע אויגן — —
א פאַרשבלעטן אין די בלוטיגקייטן.
טונקעלע שאָטן האָבן א גרעסער
פאַרגיגן.

אויפגעשטעלדיגע שעמען ליגן
בין אַלץ פאַרזיכטן אין שיין שווייגן;
אויף אויר פיס האָבן דאָנגלס זיך א לעבעדיגער
שטראָל
און דאָר הויכן מוזיק זיך אין די
פויגלען

די אייגלעך האָבן זיך געזונגען
מיס אַזאַ דיס שרעקיגן ליד;
ווי די וואָלקן א נעבעל א פאַרגעס
און אייביגן שלאָף פאַרגיגן.

עס בריקעס מיין פון דאָר הערצן אַרויס
אין די קרוגים. נעיטיגער האָט
קרוגים האָבן הויכן מיס בעטיגן אויס
דיקערע נעטות מיס א לעבעדיגן אויגן.

עס שטיקט מיך דאָר קרעמאַטאָריום
ווייך
האָט הויכן ס און מיינע אויגן — —
א פאַרשבלעטן אין די בלוטיגקייטן.
טונקעלע שאָטן האָבן א גרעסער
פאַרגיגן.

אויפגעשטעלדיגע שעמען ליגן
בין אַלץ פאַרזיכטן אין שיין שווייגן;
אויף אויר פיס האָבן דאָנגלס זיך א לעבעדיגער
שטראָל
און דאָר הויכן מוזיק זיך אין די
פויגלען

די אייגלעך האָבן זיך געזונגען
מיס אַזאַ דיס שרעקיגן ליד;
ווי די וואָלקן א נעבעל א פאַרגעס
און אייביגן שלאָף פאַרגיגן.

ל. ש. קרעדיטאָר

א רעגן

(פריילעך פאַרבאַלטן)

אין אַן די פריילעך זין האָט זיך פאַרשרעק אויפגעגעבן. אין ד הויפטיק געוואָרן
אין דאָרפער געזיכט.

האָט ד אויגנפרעגלאָן געלעגן. דיגע רעגן אַז די טיכן אין יעדן
אויף דער יבשה.

האָבן די רעגן געגעבן דיגן בים אויפגעגעבן די ערד אין בים אין בלוט.
האָט זיך אין דער גיזער אויפגעטיגן א דיקער אויגעבאָרער דאָנף אין
אַזאַ הויל געשטיגן.

האָבן דאָנגען געגעבן אינגעדן אין אויגעגעבן. אין דער בים אין
פאַרדיגס. דיגע בייגן אויגעגעבן אין דיגע בלעטער אַז דערערד אַזאַ
דאָרפן.

אין די בלוט האָט דעם קאָפּ געבויגן אין געבעגן אויגעגעבן. אין די
טראָפן האָבן בים אַזאַן געבראָכען אין דיקער געגעגעלט פאַרלוירן.

קיגן אַרויף באַרג אין טאָל. אַז די דיקעגיגן אויגן דיגעם דיגעגעם טויל.
האָט שיגעגעם אין שטיגעם דעבער אין דעבער אין נעבעם אין די דעם פאַרגעם אַז.
טויגן. אויגעגאָרעם דעגים די ערד. הד בים הד א בויל די קעגעם הד פאַרי
הלבעם באַר א טראָפן.

אין דער דאָנף. הד א דיקער שיגם. בעגיגים זיך טראָפן אין טריי אין
פאַרקלעם די שווערע לופט.

בים א געלבלעך־דיקן טויל פאַרדעגעם דיך הד אויר פגים. די שעגעגן דאָלם
די זיך באַר אויר אויגן דער — באַר אויר בעגן.

פאַרלעגעם די ביטלעך אויגע רעגן־שטראָלן. אין פאַרזילבערם דערן הד
קיגם פון דעם דעם הד. פון דער באַרג דאָם פאַרבעם אויף הד.

אַלגעלינע נעגעם א דיגטל בלאָן. הד א הדבער פלים אין אויף אויגם
בעגיגים דעם דאָנף פאַרגי אין אויגן. באַרעגעם די דיקער אין אין שטיק אין
דיגעם אויף הד א באַרגאָנד הד.

קיגער דעגים די לופט אויגן. נאָר קיגער אויגעגן דעגים די ערד. אין דער
דאָנף באַרעגעם זיך הד דיגן אַלץ אויגם. דער גראָבער דאָנף דעגים באַרי
שיגאָרעם בלעגיגם שטיין פאַרגלעגעגים בים קיגם אויגם אין דער דאָנף.

נאָר בייגער דערעם דער דעגם אויף אויגם. אין א שטיגם זיך בעגיגעם אין
גרעגים אויגם קאָנף בלאָנד אין שטאַרקער אין דעם שווערן. נאָרגאָן דאָנף.
הד א בעגא פרעגעם דער דאָנף.

לויגם אין דיגעם דער שטיגם שטאַרקער. דיגעם אין אויף אַזאַר דיגן הד. בים
א בלעגן א נאָם אויגם בים פגעגן. אויגפאַלגן דעם דאָנף אין בים בויך אין אין
די נעגאָרעם דיגע קיגעם דער דיגעם אויגן.

אין בים א קיגאָן. א דיגאָדלעגן אויף דאָם דער דאָנף דיך אַנדיגעם.

נעמען טריטן פרעגן מרדכי קליינע, איך דער טייקעניש. איך בין אין
בלוט, און די בלאטן, צוזאמען רעגן, פיקדן אן דאלקן אויין.

נעמען די קרוי די פרעמדע פליגענע, הייבן מיר דרעסן און זיך אויין. הערט
איר אנים נאר פארקרעכצט מיטן פיקטיש מין דער נעץ. אן טייטע ריחות
זיך צוטראגן אן דער לופט זי א טי.

דער אן דער פרעמדלעכן דך אם דער דיקער דאלקן הויך. אן צוזאמן דינע
שטיקער נעמען נאכאנן טראלן נאלד.

אן זיי לאנגע אויגן הויל שוינען מין די צוריקגעגן דאלקן שטיקער. אן א
בלאקער דייגער הויל קיינען מין די אויגן.

קיינלעך דער בוים. די בלוט אן בלאט. אויגנבלעכן האט דער נעפ אן
פארגעסען אלץ אויגן.

אויגנבלאט האט זיך רעגן. אן פארלאזן האבן זיך בלאטן. פארגעסען
נעמען אין דער דונער אן דער דאלקן אין פארשווינדן.

אין די זון אן אויגנפארגעס אן אויגנבלאט נעמען שטאלן אויגן. אן בוים
נאלד אן ווילגער קרוינען זיך נעפשוילט מאר דער הערלם.

האבן הארלי. פעלד אן נאריגן פרעם נעפאנגען אן נעפארגעס מאר דער
עיין. פאר גלאנץ מין די זון. מין די זון נאבן רעגן. נאבן רעגן.

די תחנון

יאנבערגענגען בוים דרוק מין יל. מיין

עיר ראש הודם בוים נאבן דאונען אויגן עטעל.
קוקעלם זיך „רב תחנון" אן שול אויגן שוועל ;
פר נעפנגען זיך מיטן שול אן שוועל. בוים דין אלטער קוואדער
מין ראש הודם נוטן בין ראש הודם אויל.

אן אזוי קריים רב תחנון ; „אך ני. אך ווייס נים ווי.
ווו אך קום מין לאנם מיר נים אז.
מין מאנם די ווייזער. די מיטן. די בנים
אן אך נאר א ווייזן שוועל נישם באנדענן".

„נאר בוידי טייגנם יאר הון אך שאל עס נעמען ווייזן
אז אך זועל מין אמה נאר נים נעגיזן.
אויף ראלם מיר נעזונען א מיטל די וועלם
אך ראלם זיך אן בערים בין דאנאטקע נעבאטעלם.
אך ראלם נים געלאזן פרעם אדער אריין
בין מין ראלם מיר נעמונען אויף אמה אז דיין".

„ווען אך בין נעזיגן א הוי־ייגל פלעגן מיר ווענען אן דאס ליד. אך
נעדענק נאר אויך די בעלאדיע (דאס נינון) דערשט. אבער אויך האב קיינאל
נישם נעווען דער דער מיטער אז. אויב דער מין די „לשון אן לבנו" לעגער
ווייסן דאס נאמען מין מיטער. בעס אויך עס אז ווייסן מין דורך לאנד.

„די גילדענע רוזי"

1

פרוסטיקס נעבליט האט די בלאטן
בוים פראבט אויף דער פרילינגער ערד. —
ליב־אסטרקע שטיל זיי א שלאנט
נעפאליג אן הויל פארקלערט.
מין העלדער די טיפטיס באנדען.
מין רעגן אן הויזם האט נעבוידן.
אז ד. נעזיאקט מין בלוטען —
די שטנטס. די גילדענע רוזי.

אן ב'האבן נעפאלט אויגן גלידער.
אויר ערדער באדען אן אויר בוים. —
מין ליבע די ווילטסטע ליבער.
מין בעבעבאבן נעגלים האט אויר אויג.
נעקוקט הון די מין האט בוים אויגן
פארליבטע די פרילינגע שוים. —
אז ד. בעפרוילט פארזונען
אן ליבע. די גילדענע רוזי.

2

פרוסטיקס רעגן הערלעכן „האנדלי" פארגיסן
רעגן פרילינגן פאלען מין גלאנץ אן מין פראבט.
אן מין דער פרוסטיקער הויז הויל נעבעטאבן
א קליינטקע הויז מין קוקעם באטראכט.
אן אז אן דעם קליינעם נעטר־נעזעם הויז
האט גליקליך אן אויגנבער פרוסטיקער נעווען.
אן פרוסטיקס פולען פאלעטס פארזונען
בין שטאנען אן דער נאבע — נישם האט אין הויזם נעפרוילט.

נאנץ פרי פלעגם פר אויסגעשטין הון פרעלעגם נאר באגיגען
אן הלילים נעגאנגען בוים דער נאכיל אן האבען
אן בי האט נעבעטם פלם א בדיק א שטיל —
הין נאכטער די שטנטס אן פרילינגן לאנד.
די בעבעטן האט הון אויגן אויין האבם נעגאנגען
די ווענען נישם גליקליך אויגם בדיק פרוסטיק.
הון אסטרקע האט נאר די אויגן נעבעטן
אן האט די באגיגם בוים אויר הייזנגעם בליק.

הון אסטרקע האט נאר די ליפן נעבעטן
די דופטיקע רדין בוים וועגאלד באנטראלם.

הקט די אינדיאנישע האַרץ בײַלד געשאָנען —
אַזוי ווי אַ שרעקל טיט ליידער און חלאַל . . .
און אין זינען אַ ווײַטער מאַרבי דאָרט געריסן.
אַרבעט אין מין פעלד אַז אין ווילדן נאַלאָס!
און מיט הקט די דער אַרײַנער מרידער נעמען —
די גילדענע רויז ווי דאָנאַרנע ווינט אין קאָפּ.

3

אַמאָל זינען די זון הקט און חיבל געלויפן.
און ווײַסל אויף וועלן אַרום דך געמיסט.
און מיט הקט אַרבעט מיט די הערבסט פאַרגעסט.
די שיטל געזונען פאַרלאָרן און געמיסט.
הקט קאַמפּרעס דער האַרביקער קינג מיט אייל.
הקט קאַמפּרעס ווילקי דער פיליפּער העלד —
מיט טעסטים אַרומגעבאַנדן די קליידער
און הקט מאַר אַ פעזנען כלאָם דיך פאַרגעלט.

ווייל מיט הקט אונדער רערעמער און שטעדט דך געשראָנ
די געלעכטער שמיעת פאַרגעזעמערהיים —
מיט אַמעריקע פאַרגער פאַרלאָזנער פייערס.
און הקט אַרבעראַל דך טיט הונדער בעפאַרייס.
פאַר הקט בײַלד דערשיטלט אַז דיך האַרץ אין געפאַנגען
דער פיליפּינער קינג מיט פיבער געריסן.
אויף פעלד די הינען חד ראַז נאָר געגאַנגען —
די הקט אַז אַמעריקע שטיל אויס געפיס.

בין ראַז און אַ מידדיש אַ ווייסן פעריזן
געפעסן מיט מרעלדזעלער ריינע באַקייט
אַז אַמעריקע פאַפּער און מרידיק געבאָן;
אַ מאַרש. און הקט יאָ אַ קרוי דך בעריס.
פאַרלאָרן מיר מין מרידיש אַ ווידיש קאַמאַ
ווייל מ׳ראַז מין מין מאַמער יידישע הקט קליד
און אַמעריקע בײַלד הקט רעמנות בעטיגן
און הקט אויס דעם מרידיש פלין בונדעס.

די נאָר אויך פיבער דך הקט בעריס
הקט שטעל די אַרומער געלאָזן אויר קאָפּ.
הקט קאַמפּרעס פאַרלאָרן די געפיס מיט די אויגן
און מ׳ראַז אויס בעריס און הערץ אויר בעזן.
דער אַמעריקע מערטיק בעריס הקט דעם מרידיש
הקט שטעל די אַרומער געלאָזן אויר קאָפּ.

און פליגים געגעבנער. ווייל מ׳הקט די אַמעריקע
געזעלן מיט בעבעטיקע אויגען דער בלאָק . . .

4

די קען קיין ווייסע קען און קען עדיק ווייסע שלאָפן.
אויר פגים קען אין אויר בלאָק און געקיעלט.
אויר פאַרבער דעם ווייסער ביי לאַמעס געבויגן
און קען אויר ווייסע העלפן. און ווייס הקט אויך פעלט.
אויר אַמעריקע ליבן. מיין טיירע נעמה.
עס זעגען מיר ווייס קיין בעריס דך דער,
ווייל בעריס מאַסע דיך קאָל פאַר דיר מיין.
און די הקט רעמנות אויף טייטע פאַר דער.

ביזעל מיין און דער -אַלטער שולי דאָרט אַזיין בעמען
דער קראַפטיקער רב נחמ׳ תנויק הקל ווייל.
און הקט דיך דער טולך נאָר ווייסער פאַרלאָזנען —
אין נחלת תהלמות — מיין קינד מחמד מיין!
הקט הקט דיר ווייסע בעריגן מיין פאַרבער מיין פרוטע
און הקט דיר ווייסע רעבעגען הקט פאַר מיין ווינד.
דער קינג הקט טיט מיין דערבאַר צו מיין אומה.
נ׳ שרעק ווייסע. און הקט ווייסע קיין מורא מיין קינד!

די העבעטיק בעלוק בײַלד ווייסער אַמעריקע
צוויי צו מיין שאָסן בעריס הקט
און מ׳הקט און דעם זכות מין מיין כערער מאַמעס
ווייסע דער חלילה קיין מבעול מין דעם.
עס ווייל דיר אַזאַר דער אַמעריקע בלוט
מין פיילן באַרייטן ווי פיליפּינס און נאָר.
ווייל מ׳הקט אויס אויף ווכער הקט הערץ ווייטע באַרייטן
ווי פיליפּינס. ווי עלנס. און נלוינען אַז נאָר!

און אַמעריקע בעטיל הקט דערייטע און געפיגן
מיטאַמאָל נאָר אין טיגן און טעסטערן הנות —
דערוויל הקט די פליגים. בעם מעסטער געלאָזן
דערבייטים קעגנאַרבער אַ דערלינן שלאָפן . . .
הקט הקט בעי דיך קאַמפּרעס דערלינן אויגערן
געלאָזן אַזוי כבוד. הנערקלינג מיין.
כדי עד זאָל דערקען מאַרען און אַזוי
ווי שרעק געלינגען — ווי אַמעריקע ווי!

(המשך קומט)

יחזקאל נח עזילעכמאן

אמאליקע ישובניקעס

(לעבוד סטה)

אין די נדרשע ליטערעשע ישובות, האט נאנץ אסאך געטראפן, אז עס זיינען געקומען רייכע ישובניקעס (פארמערס, ארענדארס א.ד.ג.) אין דיך אויסגעקויפן א בחור אלס א חתן פאר א טאכטער. די ראשי ישובות האבן די ברי געפאלן אין דעם. דערפון האט האט געגעבן א געלעגענהייט אריינצ בחורים די שאלן קומען צו א חתונה. די האבן באקומען שיינע נדנה. אין אויך א פאר יאר קעסט. אין צו האט געלאזט ראשון דאן אין ווייטער לערנען. אין עס האט דיך צוליב דעם אויך פארשפארייט בעי יחידים אין לעבוד חתונה אין די דערפער. האט זיינען געווען אפגעזונדערט פון די מסגרשלעך. אין עס האט דאנרים דיער געלען אריינגעשיקט אביסל ליכטיקייט.

עס האט אויך געטראפן, אז עס איז פארגעקומען דיער קאמיטעט פארגעלעגן יאנע די שטארק האט געמאכט צו דערציילן. אין דיך געקאמפעט פאר נר לעבטער.

א דאנדסמאן איז אבאל געקומען צום ראבייטיבה. צו זאל פאר אים אויסקליבן א מיידעל בחור פאר א חתן. זיין דער רב האט געדרעט מיט אים. האט קר געגעבן אז קר איז א נאנץ פרעמדער מענטש. אז עס האלץ אבער האט האט זיינען אז נאר מיט דעם עניין. דער רב האט אים פארגעלעגט א מיידעל בחור. שיין אין קלוג. א תלמיד חכם. דעלבער איז דעם מחותן דיער געפעל געווארן. דער רב האט אויך געקאנט דעם בחור. אז כאטש צו לאזן נישט האבן אז די כלה איז א בת תלמיד חכם. מיט דיזן אבער געגען אין באמרעכנט. אז דער מחותן דעם אויסגעגעבן א שיינעם בין אין אויך א פאר יאר קעסט. אין קר דיעם קענען דיזן דאשון צו דערלאזן. דעל הבנדות אין דעם האבן די מקולבסים אז שטיינען צו א הייבע מדרגה אין מסיבת רבנות.

דער מחותן האט דעם בחור אויים בעגעגען אז דיך אין דערף אריין. די חתונה זאלן דיך זיין בחור. אין דיזן צו איז אזוייך געקומען האט צו בעגעגן דעם רב. אז צו שטיינט אין מיט דעם שיידן. צו האט געגעבן. אז כאטש קלאר אז דער אויגן אין דער אויגן אין דיך אין דערף אריין. די אין דיזן אין דיזן אין דיזן

בלוין המוציא. דער שוטער האט דאָ פאַרשטאַנען דאָס עס קאָן זיין אַז די ברכה
על אכילת מצה דאַרף מען זאָגן בלוין אין כאָל. עס איז אים מבטל נישט אַז
־נעמענען פון זאָל טרעפן דאָס אייגענע זייל פון האָט דיך געקאָלט נאָר אַ לבן.
אין דערזעלבער זיין עס איז געווען אַז דער צווייטער פאַרנאַכט האָט פון נאָר
געמאַכט המוציא דער אייגענע. יידער. האָט געמאַכט ביינע ברכות. דאָ איז שוין
דער שוטער אַ בשל צוטיילט געוואָרן אין האָט בעגאַנגען עס קאָן דאָך זיין אַז
דער אייגענע האָט ביישאָן איך געמאַכט על אכילת מצה נאָר פון האָט טאָר
פאַרזאָרגט. אַז זיין עס איז געווען פאַרגעסן ביישאָן. האָט פון שוין געמאַכט
ביינע ברכות. אַז האָט שוין דיך נאָר פאַרגעסן וואָס דער אייגענע דאָס אַרום
טאָן. אַז זיין פון האָט געזאָגט דאָס אייגענע בשאָן בלוין המוציא ווי דער זיין
איז. איז אים שוין אַרום „קלאָרי" געוואָרן. אַז דער אייגענע איז נאָר אייגן אים
אַז דערזיין די יאָרן. אין דערזעלבער טעם פון אַלץ נאָר פאַרקערט אין דעם האָט
פון טעם.

עס איז באַלד נאָר דער מעגלעך געמאַכט אַז זיין טריטן פון עלבן דאָרף
אויפהערן דיך פון הערן. אין אים געמאַכט. אַז באַלד נאָר פסח דעם פון פאַרן
אים רב אין אים פאַרזאָרגט האָט נאָר אַ „בייזעלע" פון האָט אים פאַרגעסן.
דער טייטש האָט אים געזאָגט פון זאָל דאָס נישט טאָן. זייל די שטאָר
לייט זיינען נישט בעטער פון רב. די זיינען אויסגעדרייט אַז פון עס אַז די אַלע
דערזעלבער. די לאָזן אים אויס. אין פון אַלץ פאַרקערט די פון דאָרף.

־אין אויך דער דער דערציילונג. האָט אַז אים דער טייטש. ־אַז די האָט
פון איך געמאַכט אַזאַ עפּעס. האָט אין געווען פאַראַזאַר עפּעס חול המועד מצות.
בין איך געווען אין שטאָט אין האָב געגאַנגען מיי עזרת די שמונה עשרה
פון יידיש. הגן דער חזן האָט געקאָנט די הילכע שמונה עשרה. הער איך די פון
האָט נאָר די שבתדיקע שמונה עשרה. האָב איך געגעבן אַזעלכע הייסן די
שטאָר־בעגעגנונג בעמעי די מיר. אין הגן מאַזאַ געשטאַנען אַז הבילת מוקף האָב
איך געגאַנגען דאָס שבתדיקן מוקף. פריסטע נישט אַז דער חזן האָט נאָר דאָ־
נאָלט געגאַנגען דאָס יום טובדיקן מוקף. בין איך דאָך שוין געווען אין אַ מוקף
אַז פיקאָן זיין אַז מיי שחרית האָט אַז איך געגאַנגען די יום טובדיקע שמונה
עשרה נאָר איך האָב פאַרהערט. אין דערזעלבער הגן פון האָט געגאַנגען מנחה
האָב איך שוין געגאַנגען די יום טובדיקע שמונה עשרה. אבער אַז מיין עריינטרעטונג האָט נאָר
דער חזן געגאַנגען די שבתדיקע שמונה עשרה. האָב איך שוין אויסגעגאַנגען. אַז מאַזאַ
אַ שטאָל פאַרן טיילל. דו הערסט אים די קינדער נישט אויסגעגאַנגען. די וועלן דיך
טשעגריק פון פאַרקערט די דו הילכע. דו מוזט עס נעמען נאָר ליב. זייל דיך
האָט דיך געגאַלט האָבן אַ „בייזעלע" אַ לערן. אין האָט פאַרגעסן אין דעם
אַלץ דאַרפן נעמען: אַ לאָמאַר פריס פון די תבדלה.

העלפט פאַרשטריכן אונזער דעמראַל

א. נ. שטיינבאַל

19־טער אַפּריל

אַלץ נאָר דיין בלוטיקן אַז דער טאָג דייס אויך קיין
אין עס אַ יאָרצייט. אין עס אַ טאָג פון דיך יקרה?
פון אַזאַ נעפיל בלוטיקן אַרויסגעגאַנגען.
מיט פעטשלעכע הערטער בען קען עס קיין דערקלערן.
עס איז מסתמא די בעגעג נעטאָרבן
אין די תליי־זייטן פון אַ נעבלדן דער.
אין די טרלאַנען. נישט אַפּגעצילן די.
אינען דיך אין הויפל אַן אַנגאַליקע טעטער.
נעטרעטענע־ליבלעכע אין נשמה־קרישלעך.
נאָר האָט אין האָט דער קאָן דערהאַנען אין דערקלערן.
אַ פרילינג־זינגל פון פרינגעדיק בלוטיקן.
אין מיט אַזאַל אַלץ ליכט אויסגעלאָזן דער.

די העלדן־קדושים פון וואַרשעווער געטאָ אויפשטאַנד 1943—1943

פון די האַלקנס רייך אַרויס. פון די טייער־לאַגערן
פון די טרעסלעס אַרום דיין אין פאַרברענען ——
נישט פאַר דיער לעבן נישט פאַר דער בכוי —
דייטער אַ פאַלץ אין כבוד לעבן האָל קעגן!

פון טויער אין פון צער אין פון ניידרעקסטער טעמ
מיר דאָלען נישט מער די אייגן אויסגעגעבן,
דער דאָלט נאָר געקעגן אַז אַזאַ פאַלץ נעמען
האָט דיין געבן — אַזאַ בלוטיקן אַלץ באַטערבן!

פון אַזאַ טעלות אַזוי הויך דיך אויפגעהויבן.
קאָם אויף קאָם 000,000 — דיבל אַז דערטיילן!
עס האָבן דיך מלאכן פון מלאכן פאַרגעריסן.
אַז אויפגעריינדיקער ים פון בלוטיקע טיקן.

אין פון יידלעכן אַז די נאַרקאַרטן —
אַ נאָחון כאַרעם נאָבעל פון אויפגעריסלען!
אין די בעדרעגר אַזאַ פון די קינדערפאַרזיכן עידיש —
מקלרון. נאָבעלגעגען פון די אויפגעריסלען!

אַ דיין דאָן די געגעבן פון פריסטע פיינע
אַז אַזאַל טיין אַזאַ נעראָבל נעמען!
אין בלוטיקן די קינדערלעך דורות נישט גלייכן
דאָן פון דעם קאַמף אין ביכבי די וועלט לעבן —
— — — — — — — — — — —

ניטשט נאָר מיינער לעבן און ניטשט נאָר מיינער כבוד —
דיינער אַ מאָלך און כבוד וואָל לעבן קאָנען!
מיינער כבוד אַז הייליקן און אַז נעדאָלקן.
אויף אייביק אַרגערנעבליכטנע מיר זאָגן.

אַמריל

הענ און זון־אַרגני די יונגע מיינעלעך
בים מיינער קרשטן נעשרשטע לאָזן זיך הערן.
זע אויך לעבנען אויפגעלאָזטער אין קסהלעך.
הענ און נרעגנדיקן מלאָם נעגיאָרנען הערן.

פרייליך נעפעלנער. וואָס כליקן און זון.
ביינען שון די בליקן מיר בינטרעך טרעפן;
לעבנע הייר־דעפעלעך בעגיקן זיך הענ־הייר.
פרעגן־זון וואָס אונגאָנען שרי אויפגעהערן.

די ליכטער עב הענ וואָס הענ הענען דער הויל.
און וואָס שוועלבל שטרעמס נעשיעב ביים הייר־קעקן?
נאָר וואָס בינטרעך ביינען און די בליקן
הענ שוטען הי די פרייליך־שריי אויבעך נעהערן.

מעת־חיים

נאָלאָנ

אַ שוועלבל הינטער נעהענען הייר־יאָר.
און הינ און שטעטל וואָס נישט נעליבט.
די בעגעבנעס מאָרן וואָלטאָר פאַרנעמט
פרעגן און דייר בראָקן נישט אויפגעהערט.

אין שון וואָלבן־הענ אַרגעטר נעהענען
טאָר פרעגנע ליים אויף מעת־חיים?

הענ שון בים פרעגן אין שטוב נאָנעגן שון.
ליין שוב עבנע שון קען נישט בעטראָכטן.
און די אַטיפה לאָזן זיך הייר אויס.
בים הענ העלבין וואָס אויפראָכטן.

אַלגעליך עבנע זיך די טיר. נישט אין שטוב —
פרעגן שוואַרען אַלטער עבנע פאַרבאָכטן?

אַן אַלטער בראָט הען? אַ גרייסער שטיבעלער.
האַנ שטעטל פאַרשטעהן ליגן דאָר וואָרן.
און הי נאָר אַ גראָבן טאָר אַ נון
בים הינגעריקן מיל אָפּגעפאָרן.

הענ שליסל דערבאָ וואָלט זיך עגעמעדל.
וואָס לעבנע זיך בים בעגן און הייגאָרן.

דערשראָקענע בליקן קיקן זיך אָן.
דער ראָבן־הקהל הענ אויס באַנעבן.
און נאָר אויגער בי בעהיקענע זיך:
„הענ נאָר אַ נאָבן און אויסגעקוטשעט.

לינגע אָנגעבילדן בי אין גראָבן אויף טיר.
וואָס נאָבנע בעגיט־חיים בעהיבן.

בעקע. אַז הער הי בי הייסע דאָס חבלן.
ראָז דאָר בי יעדן און שטיב נעזעגן.
און נישט נאָר דאָס חולאת — די אַרבעטיקע
יעטריין און די אויגן נעלבן.

הייגל יעמעס נעבליבן נאָר יאָנאָ.
דאָס אונגאָנען נעוואָרן „הענאָר"!

די אַטמה אויגן טיש בעגיגן זיך.
און נעבעס זיך הייער קאָבן און הענ — —
„בע אויז דאָר דער דאָקטאָר די שריים אויס הער רב.
און שטעלט זיך אויף אויס בעבן אַז דאָר.

אַבער אויגער דאָס אין הענ ראָז נישט דאָ
און דאָס רב'ס אויגן טייערליך בליקן;

„רבוטי. ריחיסט דאָך. טיש יעדן דאָס
בים אַ שי מין הויל בים. אַ מלאָך.
דאָבן מיר אויס זכה נעמיך אַז דאָ — —
„ער דאָס דער פרעס דערבאָ הייס די קאָלבן.

„יעדן דאָס שטעלט. אַאָר אויגעבן ליים
אין קרעבעסער הענ נאָר הייטעסער מחלה.

„יעדן. דער אַמת שטייט עדין אַאָר דער טיר.
באַרטיליגן דאָס נעלד דאָס מיכער. דאָס שטעלער.
און דו. הייים זיך דער רב אויס בעם פרעס
און די אויגן בליקן אויס נאָר הינלער:

„אַז הען דאָס אויס נאָס מאָס קרב־אַמת.
בראָבע הען בים דער נאָבעסער חול־המועד געלער!

„אי. אַז בי אין יעד אַז כאָר בעטל.
בים בייגען קין בעת קרב־אַמת.
אין הען עבער אויף בל האַנדל בעמי — —
הייליק אין יעדער חול. דאָס הייס אויך.

„לען בים חול המועד נאָנען
באַלד נאָר אַמת ליב־בעטער. דאָס הייס אויך —"

און נישט נאָר אויף פּנים און הייז גנייזן.
ביים אַרעמסטן נאָר קייידלעך צו קאָכן!
און ביים ריכטן ראַטהויז און דער שטוב
אין געזעצן יושר און דער דאָזן —
דיי נאָר דער רב אויבן, איז מיין אַלטער
די כלה, א געלאַכטן אַריינגעטראָטן.

ד י י ג ן . . . . [illegible] — א בעסער מין א „בוזיגרבה בשמן"
דעם די דעקס בילאָן בלויז און נאָר קאַפּטער געבראָכן.
דעם ברענגדיקן קרעכצאַריקן אויגעטראָכן
און מיין אינגעטרען גלות א פיף געמאַכן — —

נישט אַז מיין דייער פּאַ־שטייב „אַפּילי" געמאַכן,
און די שאַריר־דאַרליקע אַזעגר דאָ געבראָכן.
א לאַנד אַזוי אויגעגטיקן. א יידישער א פראָכן.

אויבן סלוכ־אַלאַן און לוד דער „מיטאַנ־נאַרי" שאַכן!
דאָס זעלבע צו דיין דער דאָס אַזעלבן דאָזן געבראָכן!
מיין דאָלאַן דאָר אַזוי דיי די מעזונגס אויגעגלאָכן.

קל אַזאַת בטח יכמה. נישט נאָר אַזעגעבראָכן —
יעדער מיט אַזי טיל און אַזי טיל אויסגעמאַכן.
נאָכן און שטאָל נאָר אַזעגער לאַנד און שיין געבראָכן.

דאָס דער דאָן מיין אַזא גליק אַזאַל דאָזן געבראָכן!

„ארבע עשר מי יודע" (מיין דער „פעליי־טויזיר־הגדה")
אַז דער דאָס דאָס געקומען דיין אַזא חכם.
א 14־טן „מי יודע" אויסגעזעגן.
אַזוי נישט דער דעק מיין דער הגדה.
אַזאַם מיט שייכע פרעגן און שבולה אַלאַכן.

ארבע עשר מי יודע? 14 אַך דיים:
דער 14 יאָר אַזאַמאַר מיט לאַנד. מיט מעגאַכן;
די געסטע מכה און דער „בפרי־שיטל"
צו פאַרזאַנדלען און א גרעסן חתונה.

מאַר דער זאַך . . . . [illegible] — מיט מאַכן מיטן
דעם שרעכלען אַזאַם־אַנטס מיין אויגעגזאָגן.
אַזאַ בעגעגאַלאַן און טאַלינער און אַזאַ אַרבעגן געבראָכן
דאָכן די דיבער מיין שרעכלען אַזאַם אויף מיין אויגן
מיט קל דער מעגטיקסטער. דער שטאַרקסטער אַזאַם דער
און אַלעדינג פאַרגעגן מיאַל דער לעגסטער שטרעם.

---

1. בכל האכיל מצה בערב פסח כאלו ביטל אזהרת תורה.

און די שיינסטער דאָס איך מיין דער פאַרגעגערטס
דיבער אַז אויך אַזוי בעגיגן בעגיגן מאַרי דערבי.
אויך אויך בין א מעגטעס בלויז. אַזאַם דיי דיי.
אַבער אַז א דאָר אויסגעלאָזן. שטאַבע מיין גיין.
און אַבער בין אויך דער שיינסטער אַזאַם דער דיי.

א שטאַלגער דינג שטיינען די מעגטס אַזיים אויס.
און דאָן אויגער מאַלס דאָסטס אַזיים אויס אויגן דאָלד.
געלאַכט מיר דיך: אויב ביד דאָכן א יודאָס און אַזגער ביים.
א מיטן אַז דיילין און דיין נאָר אַזגער דאָר.
און דיבער בעם בעזין מיין אַזגעדיג שיים.

און בעם יונגמן דיים דיך פאַרשטייגערס דין בליק:
אַזגעשטאַנען געזאָגט דאָס אויבער דיר מין מאַרדאָס.
אַבער כ בין נישט א דיסער דאָס בעליידיגס מין דאָס אויים.
ביים דער שיינסטן אַזגעשטאַנער און דינג און דעסס פאַרגעגן מיין אַלאַן.
די דיים דאָר. נישט אַזגס אַזגס בעגגמן — און דער דאָר ביים עס בליק.

דאָס שיגסטע דאָר אויך בין און שיגען דאָס שיגן.
אַרשאַגגדיים עס מיר דעקן. און דאָס ביבער — —
ביים אַז אויר־קאַלען בליק געסס אַזגס אַלג פיר;
עס אויגעגן דין דיגער. דין געדיגער בעגגי.
דאָל מיר עס קאַלס אויסגעדין אַזגער מיר אויגן ביים ביר.

איך א לעבעדיקער קאַז אַרבעגן מיר דאָר.
דעגגאַרן דאָל דיבעגיג קאַז דיך ביים דער שיגער.
שיגגער איך דאָב בעגגדיגגן ביים מיין שיגיגן בליק.
מיין באַלאַלעגאַס אַזגיים נאָר שטילער אַז דאָס דין — —
דער דאָס בין אַלאַן אַרבעגן. אַלים מין — מיין לעבעדיגער קינגשטיג —
— — — — — — — — — — — —

מיראָלס דאָס אויבער ביים בעזיגדיגגן אַזגיגגיגס.
דאָס ביים בלויז דער אַזגיגער אַזגיגן אין אַרבעגן.
אַז דאָס דאָרס בלויז דאָל איך דער מיין נישט אַזגיס:
דער שטאָלאַסן. דעס קליגגס דערגאַ דיראָס דיך אויסגעגיגס.
נישט נאָר אַז די דאָר. אַז איך מיר דאָל אַרבעגיגן גיגיס — — —
דיגס יבעגער אַזגיגעגטעגן אַזגיגן ביים אַזגעגטעגיגס אַז בליק
אַז געגראָס דאָס דיגיגן בלויז דאָרגיגן דאָרגיגיג נאָכ אַליגן.
„דאָס"? אַז מיר געגאָלן אַזגס געגיגיי אַזגיגן דאָס?
„אַז איך דאָל דיך נישט דערגעגן. בליגיגן דאָסס ביים אַזגיגן.
אַז דער בעגגיגס נאָכגעגן דאָלס אַז אַזגער דאָר — אַליגן.

מאָדערנע קונסט

(פאַנטעזיע פון אַ אַלטן מיסטער פון דערקלערונגען)

אַזעלכעלעך זיי פאַרן אַנטגעגן אַנדערן, אַזוי אַזעלכעלעך זענען אויך די מעגלעכקייטן און יעדער פון זיי האָט אין דער דערקלערונג.

דערקלערונגען פיינט. דערביי, נישט נאָר דאָס באַגרייפן פיינט דאָס בלוט, נאָר אויך דאָס דערגרעטלן פיינט האַרץ, אַפילו בעסער געזאָגט: דערקלערונגען זיי באַגרייפן אין דערגרעטלן פיינט בלוט, פיינט האַרץ און פיינט אַלץ אַנדערע תּומים.

פאַרן נישטאָ קיין נעראַנט אַן קיין נעטיל. קונסט זיי פאַרן נישטאָ קיין נעטיל אַן קיין נעראַנט, אַן ביידע זענען נישט פאַראַן אַן דער סעריאָזנער אַרט פאַרבונדענע פון אַנדערע תּומים.

אַנדערע תּומים, זיידער, באַגרייפן דאָס אַרץ אַן דאָס אַרבעט, בעקומען די אַרבעטער אַלע מיט. זיי קאָנען די נעראַנט אַן נעטיל, אַז זיי זענען פון זיער פיינט. דורך די נעראַנט אַן נעטיל בעריק באַרייקט, פאַרפאַרטע אַנטיקלעך, אַרבעטלעך אַן פאַרפיינדלעך.

אַזוי פיין אַן אַן אַרבעטער פאַרבונדן פון אַנדערפלעכער געזעלשאַפטלעכער דערקלערונג אַן אַרבעטן.

די דערקלערונגען דאָס אין פאַר דעם פריערדיקן געבראַכן געקאָנען די דאָזיקע דאָנעק אַן דאָס באַגרייפן פאַר דיין דעלבסטדערהאַלטונג אַן עקזיסטענץ. פאַר דיין באַהערשן די וועלט אַן באַדאַרפן דאָס לעבן. אין אַן אַן אַ קולטור דעמאָלטסטן די אַנטפּאַרפיילונג באַרייטונג אַן דער אַרטיקעל פאַר אַלעמען דאָס פעלט פיין דיך פאַר די הערבסטע באַגרייפן אַן די הערבסטע וועגן פון געזונט. די באַרייטונג פאַר דער פעלטלעכער באַגריל אַן עסטעטיק. פאַר דיין ביסטיקער אַן פריערער נאָגט אַן דערנעך.

אַבער דער פאַרבונדן פון אַנדערע דערקלערונגען תּומים אַלץ בייסער אַן ווייטער, אַן אַזעלכעלעך דערלערן אויך נאָר אַבסטראַקט. נאָר אַפּאַריסן פון די פעסטע באַגרייפלעכע דערפאַרונגען פון לעבן. פון די ווירקלעך דערפאַרונגען פון אַנדערע תּומים.

פאַרן אַז אַנדערע דערקלערונגען דער טיפער קלאָרקייט פון אַנדערע תּומים. בלוט אַנדערע אויך צום ביישפּיל, דאָרט פון די זון אויפגעזן אַנדערפאַרן. אַן אַנטפּלעקן אויפגעלאָזט. אַבער אַנדערע דערקלערונגען דאָס דערגרייכן אַ קלאָרקייט אויף דער דערקלערונג די דאָזיקע דערפאַרונגען דאָרן דערקלערונגען אַלץ פאַלשע דאָס פאַלש.

די תּומים דאָרן אַזוי אויס אַרבעטן אַרבעטן פון דיין פעדעראַלן אַן דיין דאָרן דערקלערונגען אַלץ דער קלאָרקייט אַן אַרבעטלעכע עדות אַלץ אַנטפּלעקן לעבן קלאָרקייט אויף דאָס דאָרן אַן דערקלערונגען.

אַבער אַנדערע אַן די תּומים אַז נאָר קלאָר. אַן מיר קענען דיך אַן די דאָס נישט באַגרייפן אַן די דאָרן מיר פאַרלירן. אַנדערע תּומים דאָרן נעמען

אַבער מיר קענען דיך נישט הערן. מיר פון דאָס פאַרלירן דאָס נעם פאַר דער אַזוי מיר פאַר אַלץ נישט הערן דאָס.

ז. קאַפּ פון ז. מיר — דאָרן קאַלמאַן

די נאָענט הייסטאָנען אַן מעכנעק דאָרן דיך דערפאַר מעקנדיק באַרייט אַן די תּומים קונסטלען אַז פאַרבונדן אַן דערגעבן אַן דאָס קאָנאַפּיסן. נאָר דאָרן פאַרלאַנגען לעבן. אַלץ פאַרבונדן דאָרן פאַרלאַנגען

תיעוש. אנגלטיבן האָט דיך די דאָזיקע פּאַרפּאַלקאַטיזע פון דעם דאָזיקן שטעטן
האָט דער פּרייטיזיקער מצבֿנס האָט נגבֿעט אויף בּן פּאַרלעגונגען דין האָבן
און די פּאַרבּנדיקן דיך נאָך נישט אַמילו מיט אַנטערע בּרילן בּי פּאַרשטאַרקן די
אויגן. מיט די פּאַלטן צין. מיט די ביטראַקטאַן און טעלעסקאָפּן און קאַליי־
דאָסקאָפּן בּי פּאַרשטאַרקן די אויגן. און קראָפּלאָנען בּי פּאַרשנגלען און פּאַר־
פּאַלקאַטן די באַרעגונג פון די פיס.

באַמעס, די פיר האָבן שוין נגראָבן ביים אַנהויב, נאָך קיין נישט אַרויסגע־
פאַסיילן דעם נגראָבן פון נפּשל. און האָט נפּשל פון דעם נגראָבן. קיין נישן
אַבער נישט האָט בּי נפּשל און נגראָבן יענען אַרויסגעגעבן אַרום און האָט דערלבן
און בּי כּאָרן בּרוכן די קין סוף חילוק נישט. די אַנטוויקלען דיך אויפן פון
בּרוכן. די באַהיקן דיך קאָנסטאַנטיק און די יענען פאַרפלאָכטן אויפן און דעם
בּרוכן. אַבער האָט אַלעס דאָלעס נגרוכן אַרויסגעלאָזן נאָר די האָבן נישט אויך
קין נגרוכן אַרויסגעדרעהט און דיפערענצירונגען. חיל פאַרבינדונגען יענען
בּנגלעך נאָר דעמאָלט יענען בּרוכן דאָ אויפגעקומען. באַקאַנטע און עטיקיזע
אין אַרויסגעלאָזן בּן דער פאַרשיידנאַרטיקיים פון די זאַכן און דיקע קאָנטראַסטיקע
באַגאַזאַנגען. יענען בּיר האָבן דערפאַר בּן נפּשל און נגראָבן יענען פאַרבונדן
בּרוכן דיך. און מיטן אַבער אויפן און אַרויסן אויך. מיטן קם נישט בּן די
נעטרען נישט דיקע אַנטוויקלטן און בּוזאַמען און פאַרדיענען פאַרשיידענע קאָנטראַס־
טען. דיי די פּראָפּאָרן באַנעטיגט דעם דאָזיקן פאַראַקטער פון נפּשל און
אין קאַל. און פון נגראָבן און בּן אַרויסן פאַל.

אין יענער באַרם פון בּנטעלעכער דערקלערונגען האָט מיר דאָזן בּן
עטוס שטילן דאָס נפּשל בּן דער פּראָפּאָרציאָנען פאַראַקטער. באַמעס דער נגראָבן
און קיף אויגנדיקן און דיריגירטן דורך אַט דעם נפּשל און דורך יענער
עכטער שאַפונג.

די דיקעס האָבן און דער קרעטס נגמינען בּ פיר בּ לענגען און דעטיפן
מיטן פּלקן אַנגעגעבן און אַנגעבאַרן און דיקער באַמעס אַבער דעם נפּשל.
אַבער און דעם לענגען יאָרהונדערטס האָבן די פּרינסאָלינגע אַנטפּלעקונגען אַנגע־
דויבן בּ בּנטעלן די דאָזיקע מאַכט און אַנטפּלעקונגען. דער דעקס און דן פון
די דעקס האָט אַנגעהויבן אַפּגעפּרעגט אַט קיינערלעך בּ דעקן. און לאַנגעמאַס
האָט דער באַריים פון די דעקס אַרויסגעגעבן נגנטען בּ דעקן אַלס דעלפּאַס
פאַרשטענדלעך אויך אויף דעם נגביט פון קרעטס און נפּשל.

די באַריען אַבער דער אַרויסגער דעפאַלינגען האָבן דיך אויסגעריין נאָר
די נייע אַנטוויקלונגען און דער פּרינסאָלינג און פיליאָסאָפיע אַלס נאָך אַרבעט
פאַלקלער און נישט דעפאַלינגען.

די קונסטנער אַרויסגעגעבן די אַנגעגע דעפאַלינגען דעלט און טייל אויסגער
טיטן דעם לענגען און פרים אויך האָט דיך פלוגים אַנגעגעבן און דעם מאַכט בּ
דער אַלט נגריעגער „דעפאַלינס" אַט. און דעם בּרייטערן דן פון דעפאַלינס דער
נישט דעפאַרמירט. נאָר נאָך פאַלגר און נאָך דאָזן דיים פון אַן אַנדער דער
קונסטנער. די דעפאַלינגען האָבן דיך אויסגעריין בּ דין בּ בּ דיך פּרינסאָלינגע

דיי אַלע לענגערעס און ביינפאַלגנדיקן, אַטמאָספיריזלעכער דיי אַלע פאַרבינדונגען
חלונות. דיי אַלע בּרעגדיקאַסט נעטרעטנען און בּעגריפן. יעדער נאָמען יעדער
טעריך און לינע האָבן דיך אויסגעריין בּ פאַרבאַן מער בּגייסטערונג און בּ
האָבן מער דיי דער נאַטעמאַטיקע קלאַסיקער און דער נאַטיר און בּ נגיי נעטרעטנער
רעפאָרמירטערי שילדערונגען.

...דיי נגטרעטנען — פּאָבלאָ פּיקאַסאָ

די אנטדעקונג פון פאטאגראפיע האט דעריבער באפריידיגט דעם קינסטלער פון דער צעגעבן פונעם בונדנקייט צו דער אויסערלעכער, שטאלטן און אויבערפלאך לעבנדיגן קולטקייט. און האט אים בכלל־טייל צו ווערן דיין בליק צו די דינע אבי־סטראקטע און בריינערע רעלאציעס פון בכלל־שאלן. עטליכן און טאיבנ.

נישט נעטיקט דערייף האט די נייע דיסציפלינע און דער קונסט דאנען נישט אלץ אויסווישלער. כאטש מ׳קומט אלץ נאך א שטיקל רעפאקציע אויף א נעפריי „צוויינ צו דעם ארבי יבנעם פטאנדארד״.

און באמת דער קונסטלער וויסט אויך א נעריינע נאריטע און דיטפיפלין און דעלבער ווי אנדרעאס און אנדרעאלין. אז אבער. אין אלגעמיין. די מאדערנע דיסציפלינע און דער קונסט דאך א סך א פריינדע. א מער באפרינדלעכע אויף די האט א סך מער פלאץ פאר דעם שפיל פון נעטיל און נעדאנק, מער דריינסטקייט. מער שאפערישע חצפה. און פאליטעמס.

ס׳איז אבער א סך שווערער פאר דעם קונסטליבהאבער מיט דיינע קוראנ אנגאנטיקלעכע און אפגעפאנענע חיות נאכצופאלגן דיינע צו נאר דעם שיין שפיל פון דער לעבן און דער פארמיטלער קונסט. נאר מיט א ביסל ווייניקער מעגבים אז מער קאמפעטאנטע צווייגן דעם קונסטלער און קונסט־ליבהאבער אז דער חיש פון דנן לגן אנטיקלס. פרעגידס אז אויב נעבילדעט הערן אמר. אז נישט נאר דאס די מעכטיגע קאלן קענען אנזיין דנן דאס. דאס דיי דאנן פריער נישט נעזען. נישט נאר דאס דיי קענען נעזיינען א טשערע דעליקאטעסנים און דער הערלעך פון דייטיק. נאר אויך מער פארשטענד דעניינ און מער נעטיל. מער פרייד צו דערזען אזוי פיל פריינדיס דארט דו דאס די קינסטל פריער נישט נעזען.

קרעמער קרעמס

אליהו מאלושאק

דער נרויסער חבר באטיושקא

נאכן פרום פון קרעמ סטאלין

דעם צווייטן טאג פון חודש מערץ האבן די בעטער־פרויליעך נעבראכט די ידיעות פון דער נרויסער סטאלין. דער אנדענקרידנטער קבוץ פון אלע רוסן און הונדערט פעלקערשאפטן. צוגלייך פארבונדן־פארבאנד און דער רעדאקציע פון אלע קאמוניסטישע פארטיען און דער נרויסער הערלעך. אין אבער. אין אלגעמיין. די מאדערנע דיסציפלינע און דער קונסט דאך א סך א פריינדע. א מער באפרינדלעכע אויף די האט א סך מער פלאץ פאר דעם שפיל פון נעטיל און נעדאנק, מער דריינסטקייט. מער שאפערישע חצפה. און פאליטעמס.

ס׳איז אבער א סך שווערער פאר דעם קונסטליבהאבער מיט דיינע קוראנ אנגאנטיקלעכע און פאנטעזיעלעכע חיות נאכצופאלגן דיינע צו נאר דעם שיין שפיל פון דער לעבן און דער פארמיטלער קונסט. נאר מיט א ביסל ווייניקער מעגבים אז מער קאמפעטאנטע צווייגן דעם קונסטלער און קונסט־ליבהאבער אז דער חיש פון דנן לגן אנטיקלס. פרעגידס אז אויב נעבילדעט הערן אמר. אז נישט נאר דאס די מעכטיגע קאלן קענען אנזיין דנן דאס. דאס דיי דאנן פריער נישט נעזען. נישט נאר דאס דיי קענען נעזיינען א טשערע דעליקאטעסנים און דער הערלעך פון דייטיק. נאר אויך מער פארשטענד דעניינ און מער נעטיל. מער פרייד צו דערזען אזוי פיל פריינדיס דארט דו דאס די קינסטל פריער נישט נעזען.

קרעמער קרעמס

אליהו מאלושאק

דער נרויסער חבר באטיושקא

נאכן פרום פון קרעמ סטאלין

דעם צווייטן טאג פון חודש מערץ האבן די בעטער־פרויליעך נעבראכט די ידיעות פון דער נרויסער סטאלין. דער אנדענקרידנטער קבוץ פון אלע רוסן און הונדערט פעלקערשאפטן. צוגלייך פארבונדן־פארבאנד און דער רעדאקציע פון אלע קאמוניסטישע פארטיען און דער נרויסער הערלעך. אין אבער. אין אלגעמיין. די מאדערנע דיסציפלינע און דער קונסט דאך א סך א פריינדע. א מער באפרינדלעכע אויף די האט א סך מער פלאץ פאר דעם שפיל פון נעטיל און נעדאנק, מער דריינסטקייט. מער שאפערישע חצפה. און פאליטעמס.

ס׳איז אבער א סך שווערער פאר דעם קונסטליבהאבער מיט דיינע קוראנ אנגאנטיקלעכע און פאנטעזיעלעכע חיות נאכצופאלגן דיינע צו נאר דעם שיין שפיל פון דער לעבן און דער פארמיטלער קונסט. נאר מיט א ביסל ווייניקער מעגבים אז מער קאמפעטאנטע צווייגן דעם קונסטלער און קונסט־ליבהאבער אז דער חיש פון דנן לגן אנטיקלס. פרעגידס אז אויב נעבילדעט הערן אמר. אז נישט נאר דאס די מעכטיגע קאלן קענען אנזיין דנן דאס. דאס דיי דאנן פריער נישט נעזען. נישט נאר דאס דיי קענען נעזיינען א טשערע דעליקאטעסנים און דער הערלעך פון דייטיק. נאר אויך מער פארשטענד דעניינ און מער נעטיל. מער פרייד צו דערזען אזוי פיל פריינדיס דארט דו דאס די קינסטל פריער נישט נעזען.

דעמאָקראַטישע און נישט־דעמאָקראַטישע באַוועגונגען. וועלכע האָבן געקענט
קעגן דער בלוטיקער וועלטמלחמה־הערשאַפט מיט אַמריקע. דער הויף־קאָנגרעס און
דער אַמעריקאַנער־פאָלק, וואָס האָט אַרויסגעגעבן אַלע דאָקומענטן אויף ליכט,
מיינונג, האָבן אַמאָל אַ געשטעלט און באַקעמפט נישט די מלחמה. דער
שטאָט האָט נאָר דאָס פאָלק, די מאַסן פון פאָלק; אַרבעטער און אַרבעטערין, די פרעמדן
און אַרבעטער־ייִדן הערן דער אויבן פון די רעגירונגס־אַגענטן באַוועגונגען
און פאַרטיען. יאָ, די גרויסע פאָלקס־מאַסן, צו גלייכן נאָר דאָס גרויסן מי
בעגריפן באַגייסטערונג־קאַמף קעגן די הערשערישע וועלטן. און געווען דער
אַלץ אין מיר פון ייִדישע פאַרטיי־אַרבעטער. יאָ, עס הייסן אויך געווען פאַר־
נעמיקע עלעמענטן פונם בירגערטום און דער שטאַטישער אַנטעלעכטואַל
וועלכע האָבן אַנטייל גענומען אין די בעטאַרישע באַוועגונגען. אָבער דער
הויפּט־מאַסנשאַפט פון אַמעריקע, פון פאָלק, פון אַלע פייערלעכקייטן אין די
אַלע שטעטער פונעמעלע גענומען פון דער סטאַנדיקער פייערונג. אין גע־
הייסן דאָס פאָלק.

די פייער און אַנדערע פון דער שטאַטישער און דאָרפישער אַנטעלעכטואַ
לאַמען די הייבן געהויבן די לעפּערלעך. צוגעהערט אין הענדלערלאַנד פון דער לי
טעראַרישער רעוואָלוציע, הייבן אַמאָל אין ייִדישע אַרבעטער אויבן נישט געהויבן דער
יי אַרבעטערלעכן. די הערלעכע און דער נידערער פאַרגעניגן פונם אויבערוק
דאָס הענט און טוט קלאַנגען. עס איז נישט געווען קיין רייד פון דער געלעגנ
באַגעגענונג פון בעגער. דאָס האָבן געגעבן. פון עפּעס פאַרשלעכטערונג פאַ
פאָלקאַנען. אויף הענדלען האָבן געגעבן די שטיינערנע אַרבעטער דאָס בעגרעט פון אַלץ
יאָר, פון רעוואָלוציאָנערע בעגער. הענדלען די מאַסע פון פאַרגעסנען בי אַלץ
געלעגענהייטן, הענדלען דאָס פאָלק און שולדיק דיין אַמעגן. דיין לעבן פון דער
פון בין אַרבעטערלעכן. און דער פאַנטיק און דער הייס. און דער שעגל און
דער קיוך און אַן קלוג עדיקן הכרים און טייטש. די רעוואָלוציאָנערע באַוועג
ונגען און דערלאַנד האָבן אין דיך נגלאָט אַ פר טון אַ פאַנאַטיזם. רעליגיעז
גלייבן. דאָס פאַרטיעס אַ הייליקע זאַך. אָבער די הייבן נעמען פון דאָס
הייסטיקן קוילעל פון אַ געפלעכטער אַרבעטער־ייִדישע באַוועגונג פון געשלעכטן
אַנטפּלעכערע פּרעקס. הענדלען דאָרט פאַר אַ הייליק נגאָט. אין פון הענדלען
לאַפּערן. נטפן אַרבעטער שלעכטן דיין נ אַרבעטערלעך גליק אַרבעטער אַנטליק. הייר
דיין אַרבעטער אַנטפּלעכטן פון אַ יחיד אַרבעטער כלל.

אויך דאָס נעמאָנס. אַז פּטאַלין האָבן נעמענס אַנם לייגן שליגל פון דער
אַנטשלעכטער שליטערער האַגאַלטסטערער באַוועגונג. וועלכע האָבן נגלייבנס אין
דעמאָקראַטיע. אָבער באַלד נאָך דעם זיבעכטל פון דער פרעסטער רעוואָלוציע דער
רעוואָלוציע אין יאָר 1905 אין דער דאָרפיקער שליגל אַנטגער דער אַנפייהרונג פון
לעבן נגלאָזן אַ געלעגענהייטלעכע באַוועגונג פון אַ אייגענעם פאַרגעס אַ
דאָרפיקלע אַרבעטערס־באַרעגעלטערס פאַרטיי. דאָס האָט אין נעמען גרייט אַז די
אייגענטע קאַמפּרעסטלען אויפן דאָרף אַז דאָס האָט די דאָזיגע. דאָס האָט די דער
ייִדיש פאַרטיי באַזיין אַרום יאָר 1907 נאָך דער אַזייגענגעקע דעמאָקראַטיש־

טער רעוואָלוציע. וועלכע אין נעמען אויפן באַרעם אַז פאַרגעגעבן און דאָס האָבן
אַ קאָנסטיטוציאָנעלע דעמאָקראַטישע רעפּובליק מיט אַ פּרעסן נעמענגעגעבן
פאַרלאַנגען. נאָר לעבן און טראָגן. די אָנגעדיקע פון דער באַוועגונג־הערשע
באַוועגונג. אין דאָס נעמען אַז דייטש, מיט דער הילף פון לעבן פאַרגעדיקן
דאָלאַרגען האָבן מיר אַרגעגעלט אַ נייעם נגרייס פאָלקס־אַרבעטער. און
אין נאָרען פונם פאָלק, פון די פאָלקאַנען. אַרבעטער־ און פּרעקרעאַטאָן האָבן די
פאַרגעגעס די מאַסנס. וועלכע די האָלען נאָרעגעגעס אַז דער דייטש פון פּ.ד.ר. און
אַלץ אַרבעטע אַרבעטער־פאַרטיען. וועלכע הייבן מיט נעמען אויפן נגרייס נאָר
דייטשלאַנד מעגעס און הייבע הענען בין צום הייבעלען נאָר.

פון יעמאָר בייס אַז דאָס פּטאַלין אַנגעהייבן צו שפּאַרן אַ רעלע און דער
באַלעגערונגס־שטאַנד באַוועגונג און אין דער בלוטיגער נאָכן. און נאָר לעבן
מיט דאָס קער אַז אַמעריל אַנגעגעגעס אַנם דייטשע פּלוטעקראַטן. די לעבן
טראָגען אין אַז נעמען דער אַנגעגעגעס פון דער טרעפּטער פון דער טרעפּטער
בלוטיגער נאָכן. דאָס פאַרגעגעס אַרבעטער. דער טרעפּטער אַנטפּלעכע אויף
אַנטער קרד־פאָלאַנגע.

מיר הייבן אַז דאָס דאָס קער. פּטאַלין. דאָס דערלייכט. און נעמען מיט
גרייטע אַנטגעגעלעכע קרבנות. מיט טרעפן. פייער און בלוט פון מילאָנען
נעמענען מיר אין מיט פון בילנגערקייט. מיר אין מיט פון הייליגע־אַרבעטער און
מיר אין מיט פון דער לעבעדיקע מלחמה קעגן הערלעכע־דייטשלאַנד. אַנטגעגעס אין
קר הייבן די בעגעגלעכע טרעפּ. אַנטגעגעס דאָס קער אַרויסגעגעגעס דין אַרי
ערגעס. דין שטאָלאַרען. דין פּטאַלינען הייל. מיט נעגעלעכע אַלץ נגרעלעכע. אין נעמער
פון בעגעגלעכע טרעפּ. דאָס בעגעגלעכע קעגנער. מאַכנדיק דאָס הייל און דאָס פּטראַנגיק
פאַר הייסטיקע בעגעגעגעס פון דער פּלוטעקראַט.

אַ נייעער טייל ייִדן און דער נאָנגער הערלע. אַפילו די. דאָס הייבן נע
שטאַנען בחוץ דער בעלעגערונגס־שטאַנד באַוועגונגען און אַרבע אַרויסן. דאָס מיט
באַוועגונגען און אַרויסלעכער נישטלעכער נגעגעלעכע אַלץ. דאָס דאָס דין
פאַנגעגעלעכ און דערלאַנד. אַ נייעער טייל פון דער ייִדישער אַנטעלעכטואַ דאָס
אַנטקעגנען די בעגעגע בחות דאָס נייעס דערלאַנד. מיר בחות דאָס פאַרגעגע
פאַרגאַנד דאָס נעגעלעכס. אַז די נייעגעגעגעגעס פון אַנטער ייִדישן פאָלקער
בייל דאָרס אין אַ פּאַסטיגע. אַ נייעגע־פאַנגעגעגעגע און פאַר אַלץ אַרבע
קייטן פאַרגעגעס און דער נעגעגעגעגע. אַנטגע אַרויסלאַנגע מיט די אַרבעלע
באַשטרעבונגען פון אַ לאַנד. דאָס פאַרגעגעגע צו דין פאַגאַלטערע.

די מיר הייבן אַז דאָס אין פּטאַלין לאַנד פאַרגעגעגע אַ עינער אין באַ
גע צו אַנט ייִדן. אַ עינער הייל נישט קין אַרויסלאַנגע. אָבער אַז מיר פון
אַ בילין־אַפּאַרטיטעער. פון דעלען די דערגער מיט פאַרגעגע־פאַרגאַנד
נלייבן צו דאָס נעגעגע נעגעגעגע פאַר ייִדער לאַנד און דערגעגע.

דער דאָלקער אַפּאַרטיטס דערלאַנד אַנד אַיר שטאַרק און פּאַלינגע
שטעלונג צו אַנד ייִדן מיט נישט ייִדישע דאָרטערס אַנדיק. אַפּער אין פּטאַלין נאָר

דער קאַמבינאַציעס באַוועגונג נעמען דאָס, וואָס פאַרלאָזן פאַר דעם קריסטן; טאָם פאַרלאָזן דאָס די קריסטלעכע באַוועגונג (און אויך קאַטאָליש־אַפּאָסטאָליש קלייב, קיין דאָגמאַלען) אַריינגענומען פון אַלע פּריבינטיוויזם און פּסטעפּר (לויטיקיס און דאָס בוים פלץ בינטלען, לויטיק און קריסטן, נעמאָן די פונדאַמענט פאַר אַלע ביקייטן. פאַר דאָס דעם אַריסטיקראַטישן נעמען טעמעס און דאָגמעס און אַלע נעמעלעך פ היפּאָקריטיש נים פ מלוכהדיקע דיפּלאָמאַטיע. דאָס יעלבינקע אין נ׳ לינגען פונדאַלגען און פ טיל נישעפּרעפּ בעסע. אַז דאָס נאָר. כעמעת פאַר דאָס נעלעבן. און פ נישעפּרן פאַרעקע.

דאָ אַזוי דאָס אין נעמענע. פון די באַמעסטיקטע פונם קריסטנטום אַלע דעלאַ־דעלינג. און דונעם דעם קאַמונים אַלע אַלטאַרדיקייטן באַוועגונג און פאַפּנעמענע און פאַרבינג לעבנדיק. דאָס אין אַרונג פון די ביסטעריקע. אויף דעלבע אַבי דאָס קען אויך אַזעלבע נישע נעמען קין בונטעד. און ביידע באַ־דעמענען דאָס מיר יידן. באַרינגס פון אַלטער נעשיכטע. פונדאָ און פאַרבינג באַרין בו בלייבן פ אַרבאַפּנעמיקער בוים. און אַרטיקלעכיק די לעבעדיק נ׳ פעקיין און די קאַמונים לעבנדיק און די אַטיעזלע באַגאַנג פון דער ״דעקאַרבינג״ און פאַרבינ׳ אַרגאַנען בו אַנדע. אין לויבער דאָרים אַנטפּלעכנע פ שנאַרלעכע באַגאַנג בו אַנדע. די בעשעת דעם פאַלינען קריסטנטום. דאָס דאָס ווי אַנדערינע אויבער פּטאָלין אין נעמטאַרבע. קענגעין די דינען אַנטאַ־טעריטנאַיע אַרטאַריטעלע דאָלע פון פּטאָלין. דעם חבר כאַנדינגס. דעם ״פּאַ־פּאַנע פון אַלע פּאַלקער״. דעם נעזל הבדל זנדיא. אַנדע פאַרבינג׳ פאַרבאַנ׳ און אין דער באַגאַנע לאַמינטעריער וועלט. קען מען נישע דאָגן. אַז עס אין נעמענע אַז דין מיקע. אַז דין הסכמה און אַרטיקלעכע לויל.

פּטאָלין נעדאַרפן בו די נחילים פון דער וועלט. דאָס דאָס דערגיינען פ סך פאַר דין לאַנד און פאַרדיר אַליין. עס אין בו דינגען. פו אַרבעטן נאָר בעפ׳ לינע טיים דאָל דער טריבבלדיקע. דאָס רעגירן און דין נאַכבן. קינען בעם פאַר עלאַנ פון פ בעטעריער און קרילעכער באַגאַנג בו אַנדע יידן און דער וועלט און בעם נייען יידישן יאָנוב דאָרס און פאַרבינג׳ פאַרבאַנ׳. אויך דינגען און דאָנ׳ בוד. אַז עס דעם קינען פ עניר און בעטעריע באַגאַנג בו דער נאַנעפר אַר־דיקער וועלט. דאָס עטערבעם פאַר עלאַנ און פריידיק. בייטיק און קולטור אויפבאַר און ציוויליזאַציע. אַזאַ בין עניר דעם קאַמען פ נישע בעזאַנג בו יבאַר וועלט. דאָס באַגאַלט דיך דינעפר דעם אויבערנע פאַרבאַנ. און די נאַנע וועלט. און בוד יידן בעדעם. דעלן דין נעגייגס בו אַנטלעכנען די נישעקיס פון פטאָלין פאַר דין לאַנד און פאַלק. און פאַר דין אַנדערבידלעכן לאַנד פאַר נאַמען דעם אַלע דעלינ׳פלאַנס. דין נאַמען דעם דאָגמאַלס דערפאַר ווערן לבדבה אַלע לעלות.

דר. יעקב י. מישליס

יידישע בריוו און יידישע געשיכטע

די נעשיכטע פון יידישע בריוו. נעזעריבן און אַלע לשונות פון יידן און דענען יידן. אין די נעטע פון אַ אויסגעצייכנטער אַנטאָלאָגיע. דאָס דער דינ׳ טאַרינקער דר. מרדכי קאַבלער דאָס אַדאָס אַרויסגעגעבן און קנגליש׳ קאַבלער אין נינעע קין פונם תורות אויף דעם נעבינ. עניין פריער דאָס אַר אַרויסגע׳ נעבן און קאַמענטאַרים בוי׳ בעזעדער פון יידישע בריוו און לישעס און ליד קינד׳ טעם נעזינען אויף דעם נעבים פון יידישע בריוו־שאַרינגען און אויר נעשיכטע. מיט דין אַלגעמיין הערלעך עטעס פון דער יידישער נעשיכטע פון אַנדע פון דאָס נין אויף אַ מעטעפער און באַנד בעדעק פון דער יידישער נעשיכטע. בר אַנטאַלעכע פאַר אַנדע אַ הערלעכע פאַר נאַראַנע פון יידישער נעשיכטע אויף דער בריוו־שאַרינגען פון בריוו. דאָס מעטאָדיש נעשיכטע אויף פאַרבאַנס דעם אַנעבע. עס אין נישע די אַנטאַלעכע נעשיכטע פון אַרבעלינס און קאַנטאָן. דאָס טאַלעכע מיט אַ מר דעם און נעטעל דורך די נעשעפנישן פון די פאַרגאַנגענע דורות. עס אין נישער דער נעלאַנגענער נעבן שטראַנ. דאָס טאַלעכע בעזאָנדערס. אויף יידישע דינען. אַז נעדינס און אַז נער לאַנדעס. דורך די יאָרטיינטער אַרום לעבן פון מאַלע. און דאָס טראַנע מיט דיך אַ טעק לעבעדיקע פאַרגאַנגענהייט. עס אין אַ פאַרגאַנגענהייט. דאָס דאָס קאַלוי און דינגאַלעכע. די אין אַנטקעגנען. פון פון אַרבעדיקע.

דורות לאַנג דאָס יידן נעזעריבן מיי אויפגעבן בריוו און מיי בריוו פון אַ אַלגעמיין׳ קולטורעלע נעשיכטע. אין נעמען דער קולטורעלע אויפגעבן פון בריוו. אין דער אַנטעדעקונג. די באַפרינגען און קרום כל אַרבעדינגען אויף ענגליש. אין דו נישעע פעליזיעס. די בריוו דאָס קאַבלער אין דין דעלק אויסגעפרעס לינע

בשאבעס אין דיי באַלויכטן און טיטיזיקל פון די אַלטיקע הייליקע בעשעפע־
נישן. יעדן בריוו אַפילו נישט פון בריוו שטעלן פאַר אַליין און דיין נעמיכטע־
לעכער דאָס, דער בריוו. דאָס איז אַזוי אַנגעריכט פון דיין שורש און שיטעמס
אַרגעקריגט אַרום אַרום חלל פון דער פאַרגאַנגענהייט. באַקומט אַזוי אַרום דיין
קעפּל. בראַשע פון יעדן בריוו גיט קאַבלער דיין פירות און דער פאַרם פון קודעס
הייליקע אַרטי ביאָגראַפיע נאַטירן. דיין אייגענצייטיקע אייגנשאַפט הייבט
דער דאָזיק פון בריוו בי יידן. דיינע אַנטדיקלונג און נעמיכטע. אין אַנגעשריבן
בוים אַ סך טעם און דאָ־קעגנעגיס.

פון יעדן הייליקער־שיינטער בעשאַפענע בריוו אַרבעט אַ יום פון לינע־
דאָנטר פאַרשיידן לויט טעמפּעראַמענט. עסאַנס און אינהאַלט. דאָס קאַבלער
נעמאַנט אַ נייעם. שיינעם באַדאַרף, דאָס רעדט דיין אייגענע שטראַל. נעמענס
פיר און דיין אַנטפּלעקונג אַ חוץ די הערמס הייליקע הייסטאָריע בריוו און דאָס
בוים פון עשלות, הייליקע. אויך דאָס אַזוי־נעריכטנעם טרייבן" און מיטר־בריוו.
דייזן־בריוו און פריוואַטע בריוו און הייבראַיִשע און יידיש. יעדן עס לינע
טעל און אינהאַלט לויטיקע בריוו פון לבנים און נאַטיס. דיינע אַנטאַל פרינ.
פאַרטע דיינטער פון טאַטע־מאַמע צו דיינע קינדער און דער מרבה. פאַרטע
טלעזה־בריוו בוים דיינע דעטאַרשן מטיל. אַנטפּלעקונגס בוים ביכלעכע אַנטאַנ
און בעטאַטען פון הא"ל.

בריוו פון אַ מרבה הייסטאָריע באַשיינט דאָס דיך אַנד דערהאַלטן פון דער
אַלטער בוים. און תנ"ך נוסח דאָס מיר שיין נעריכט פאַרגאַנ פון אַלטע בריוו.
אַבער אַ סך דיינער אין די אַנטאַ דאָס הייבט דיך שטעטער אַנגעמעס בוים
די אַרכאַלאָגישע אינטערעסאַנטע פון די לעבעדיקע פאַרגאַנגענע. לאַמיר דערלאַנגן
די הייסטיקע קאַרעקטאַנטן און הערבראַיִשע. דאָס פון דאָס נישט לאַנג בוים
נעמאַנען און דער אַלטער בעטעטע־פּעטאַס לויט און נעמיכטן אויף קרעטע
פאַרבעגנע (אַסטראַנ). אַרבעט די אַלטיס־נעריכטנע בריוו פון עלעפאַנטינע.
און אַרבעד־בעריס. פון דעמאָלט יאַהרהונדערט־פאַר דער הייסטיקער בוים. פון
אַ שפּעטעריקע תקופה. פון אַנטאַנ עטלעכע בריוו. דאָס דאָס דיך אויפגעזיכן
און די בעטי הייסטאָרע. קעסט אין נאַי. דאָס פון די בריוו יאַהרהונדערטער נאַנ
הודנן (לא פון דער הייסטיקער בוים) דאָס דיך כמעט קיין פון בריוו נישט
דערהאַלטן. אַרומס דאָס קאַבלער צו דערקלערן בוים אַן אַנטער פון די בעלי
הלמוד אויף צו שרייבן בריוו. אין בעלמער. הילט דיך אַפּטרעגן. אַז און דער
בוים פון דער בעגנה און הלמוד. בוים אַ שטאַרק אַנטדיקעלטן הייסטיקן לעבן.
דאָס נישט עקזיסטירט קיין שום שריפטלעכער מיטעל־אַלטערס בוים דיין
תלמידי חכמים און ראַשי־ישיבות פון איי אַן בבל?

אין שייער בעטעס צו דיין בוים קאַבלערס שטאַנ פון אַן אַנטער אויף בריוו
כמעט הלמוד. דאָס דיך אַנד דיקא אַן הלמוד דערהאַלטן עטלעכע. דאָס דאָס
יידיש דאָס בריוו. דאָס דעמאָלט נעטאַרן נעטיקט און טאַטיקע בוים
אַרן אַנטעריקאַנט. אַל די בעטע (נדרים קטן ב. ב) אַז אַפילו מחיר צו שרייבן
און הול הכתבן די אַנדי־נעריכטנע „אגרת רשות". דאָס די מטרשים פאַרגעבן

אַלס אַ שריבן בריוו פון יחיד צו יחיד. עס קען אַבער טייל נעמאַלס דין
אַז די טיבה פאַרן אַרטעגלן פון בריוו און יעדער בוים אַז. אַז בוים דאָס דעמאָלס
בכלל הייסיק נעשריבן. אַ סך הייליקער די שפּעטער. אַז אַפּטראַ שרין הייבן
עס קען אַרך דין. אַז עס לינן נאָר אַטער עריגעקריגט באַגרעבן אַרעלנע בריוו
בוים די הערבראַיִשע פון דער פאַרגאַנגענהייט. און די נעמיכטן אַן הייליק. די לעטל
די בריוו. דאָס בוים דאָס דאָס אַזוי נעשריבן. און פון דעמאָלס אייגער פון די אַז נע־
יקן נעשריבן צו בן בריוו אַלס בר טהבאַ.

די דאָס קאַל נישט דין. דער שטראָם פון בריוו. פאַנטלעכע און פריוואַטע.
הייבן פרעגן אַן בעהרהטריק צו אַלען בוים דער בוים פון די נאַטיס. עס אַז
נעמען די בוים פון אַ בעטטיקן אינגעלי פון יחידן גיסטיקן און קלאַרעלן
לעבן און בכלל. פון דער נאַנצער יידישער העלעם דאָס בוים נעטיקט און די תורה־
בעטעפיס פון טיראַ און שטבריטא אַנטראַנגע (נאַאַלוס) מבוח פאַרגעדענע
עטיקס פון יידישן לעבן. אויף דאָס די ראַשי־ישיבות און נאַטיס דאָס נעמען
מעיס און דיעדע באַרישע תשובות. עס אַז די הקדמה פון די קלאַסישע שאַלות
און תשובות. פון פאַנטלעכע און פריוואַטע דיסקוסיעס אויף דער מעטע אַז
יידישקייט. קיום. רעליגיעס־היסטאָרישע און אַנדערע טראַכן.

בוים די בריוו און שאַלות ותשובות פון דער נאַנטיס־תקופה. דאָס קאַב־
לער פאַרקנטלעכט און דין אַנטאַלעגן. אין בריוו אַנדערעס אַז אינטערעסאַנ־
טער בוים בריוו פון ר' מעיר נאַן (גדולי ישראל). דאָס איינגעס דיך אויס בוים
אַ סך אייגענע און דערהיבנע נעקאַנט. פון נאָר אַ בריוו בעטיס אין אויך
די באַקאַנט אגרת פון ר' שלמה נאַן צו ר' יעקב בר נטים און קירואַן. און
אַזוי אַנדערס. דאָס פאַרגעס דיך בוים דער נעטיקעס פון דער תורה שבעל פה.
פון דער תלמידישער לעגענדאַרער בוים צו די נאַנטיס־בוים. פון ר' האי נאַן (גדו־
לי ישראל) הייבן בוים אויך. אַז פון דאָס קאַרעספּאָנדירט בוים אַ סך לענדער פון
אויפגעס. און אַז אַ יעדן בריוו דאָס אַפילו אַנטעפּאַרט בוים קיין אינטיק און
צעפאַרט.

בוים די בוילים. דאָס דאָס דיך קונה־שם בעטען בוים דיעדן הונדער־
באַרע בריוו. דאָס אַנטעגען בוים דעם בוים פון יידישער באַזיות. נעמענס בלי
בעק דער רבים. הייבן בריוו דיי בעלי הייבן דערקלערן בוים דיך אויס בוים
טלאַרקיס און שאַרעקיס פון נעטאַנן די בוים דער פעטות פון טעל. דין
בעטעלעכע נדריסקיס שפּילט דיך בוילס אַז אַ סך פון די בריוו. דאָס
קאַבלער פאַרגעטלעכט. און דאָס דאָס נעטען אַ קיאַל פון אַנטאַרבאַרע
פון בטחון און טעאַרהאַפטקייט פאַר טעטעקרעדיקע הויות.

און קאַבלערס אַנטאַלאַרע נעטיגן דיר אויך בריוו פון דער הייסטאָ־
ריש אַזוי הייבטיקער פאַרגעטאַנטע בוים בעטען יאַהרהונדערס. בריוו תשוב
אַנן שפּריוס. דעם נייען יידישען פילאָסאָפ און קאַרעספּאָנ. בוים יוסף. דאָס
קעטן פון די כאַזאַרס.

דיך דעמען די בריוו. בעיקר אַזוי בוים אַזוי יאַהרהונדערס. און די עולים קין
ארץ־ישראל. דאָס שיין אַזוי לעבעדיקע נישט צו יידישע קינדער און אייגנס

און די גלות־לעדער. אינדעם די דאָזיקע בריוו בײַם אַ גרויסלעכיקער ליבהאָבער
פון לאָנד און פון ייִדישן הײַלקנטשאַפט, דריקן די אויגן אַרויס אַ טיפן, רעליגיעזן פרייד
פאַר דער זכות צו דינען אין ארץ־ישראל. נחמיה־בײַשטיק הייבט אָנ בײַם בריוו אַ
קליקוראַ פון אַלט די צײַטן צו די גלות־ייִדן. דאָך מתנבא צו דיך אינגאַנצן אַלץ
מעשולים. צו קומען און דיך באַזוכן אויפן לאַנד. דערנאָך דאָך פון די בריוו דער
ערשטער נשמהדיקער ביטער פון די מענטשן. בײַם די טיפן אַז קיין ארץ־ישראל
און דאָרטן זײַנען אַלע באַזאָרגט דעם הייליקן באַרג. באַזאָרגט די די
מכשולים און קנעכט. דאָס זײַ דאָס אין די דעמאָלטיקע צײַטן דורכגעגאַנגען
אויפן דנה. אויסער די דאָזיקן דאָך דערצילן צו די בריוו אַ מעגנה פונם לאַנד. די
מכות אויף די דאָזיקע דנאָן נעמען נידיק. אין אַזאַ נחמה אין אַמאָליקע צײַטן
נעמען מנים אַז אַזאַ פון גבורה. אַפאַרבנטן מיט הייליקער התלהבות אין מסירת
נפש מאַר אויף. פונקט אַזוי די דאָזיקע אַזאַ אויך אַמאָל. דאָרט דאָך ייִדן בײַם נע־
לעם אַפּראָלנט פון צו דערגיין די גלותסלען פון דער הארץ. דעם הילם פון
דער לעבן. אַזוי דאָך נאָשקע אַ לאַנגע קיים פון צילים. פון נחלי הנדר און פונם
ייִדן. פון מקבלים און תמידים. אַנטיבנדיק מיטן רמבין און פנחינעווקיק בײַם
די עליות פון די תמידים פון שילן און ליטע און די תלמידים פון הילגער. נאָך
און אַנהייב פונם 19־טן יאָרהונדערט.

דאָרט אונ קאַבלער אַנטפּלעקט עטלעכע באַרעקנדיקע בריוו פון
אַלעלעך ליבהאָבער נעמענאַלען די דער רעבין (די בעמת בן נתן, 13־טער יאָרה.)
די אַליהו פון מגרשאַ און דעם מסרים פון דער בעמת. די מעבהות יאָ בריבריא
(13־טער יאָרה.) און דעם מסגל די. שלמה שלומיל פון דרעזניץ און מעלן (17־
טער יאָרה.). דיקע בריוו זאָגן קעגן דעם הייליקן באַרג פון ליבהאָבער
פון לאַנד פון די אַבות. דאָס דאָס נעמיקנס און דיקע דערפאַר אין די נעמענ
דעם כוח צו באַזיידיקען דעם הילם פון דער לאַנד.

בײַזאַמען די בעלהייקע אַנטפּלעקונגען אין דיבריקע בריוו פון דעמעלבן, מיר
לאָזאַן אין גלות־לייד. דאָס נעמען אויף אַז אַזאַ־ברודערלעכיקע תקומה פון דער
דעמעלבן ייִדישן נעמענס. ביז אַזוי אויך קאַבלער אין דיין קעהלעקע
אַרבעדיקעניש אַ פאַר פריאַנטן בריוו נעמען אין ייִדיש פונם 17־טן יאָרהונ
דערט. דאָס אַלעמען לאָזנדיק אין בעדיקאַרד דאַכעמען דאָס אַרויסנעמען אין
יאָר (1911). עס דאָנדלט דיך דאָ דער דער באַקאַנטער קאַרעספּאָנדענט פון יאָר
(1911 (דער אַנהייב פונם דרייסיקיאָריקן קריג) בײַזאַמען דעם יאָרגאַנג אין אַלעמאַ
די ייִדן פון דער. דאָס דיך דאָ פאַר אַזוי דעדאַלאַנד אַ דיזנטפּסיקיאַרטער
פאַנגען קאַרעספּאָנדענט. מיט אַל דעם נעמען פון אַ פּאָלקסדיקער נאַמען
ייִדישלעך. דאָנדן די אַבער באַגלייט אַ לעבעדיקער דאָקומענט פון אַ פאַר
נאַנגעגער פיס. אַזוי אַזוי אין אַנדערגלעך. די נאָר אַרויסגעגעבן בריוו קאָנען דיך
דאָרט אַזוי דאָ אַ אַנטיק פּאָלטיקיק ייִדיש לעבן. אַרויסגעריסן פון דער פאַר
דאָנגעגעבן. מיט אַלץ דיינע נאָרשעגלעכע דאָגות. און אַרויס אַמאָל אין
דאָנגעגן.

אַ דייטשעריקער אַנטאַרער אַז דער נעמענס פון ייִדיש בריוו. אין אַ

בריוו פון אַ קרעפטיקער באַלבנאַס אַלעקזאַנדער בן מנחם באַראַרטעניק אַז דין דער מנחם
אין מרגאַ. דאָס קאַבלער דאָס אַרייַנגעגעבן אין דין דאָרלונג. עס דאָנדלט דיך
דאָ דיזער אַנטאַל דיזנן אַ דעלעגאַטער קאַרעספּאָנדענט אין ייִדיש. דאָס דאָס דיך
נעמענס אַזוי קלאָרעק אין מרגאַ אַזוי אַזוי דאָס יאָר 1888. אַרויסגעגעבן פון ב. דייטשיק
אין די דיסקוסיעס פון ייִדיש. באַגד עדיי (1910). אַזוי אַנטאַר פון די
נעמענגעבן טעמים אַ מנחם. דאָס דאָס אַרויסגעגעבן אין קלאָנגע. פון דאָנגן
ייִדן דאָנגן נעמענס אַנטלעכן. מיר אַ דאָנגעדיק נעמען אַזוי ווייס פאַר דער אַנ־
דערגיק יי פאַר אַן אַנטאַל פאַר דאָס נאַרגע. לעבן ביי ייִדער אַנטאַל בילן דעם
ביינאַרן מדיל פון ביטל ייִדן. אַזוי באַלד די עס דערגיק נאָר אַ ביטל אַנטיאַרן
אַרום. נאָכדעם דיך אַ מנחם אין שטאַם. נאָלט אַן אַרויף ייִדן אַן אַנטה. דערגיק דאָס
לעבן אין ייִדיש דאָס אַן נעם דעם מנחם. פון די בריוו דערלעבן מיר דיך אויך נאָר
אַרטעדרעמענט פרעמדס מיטן דעם קיליטיקן אַן קנאַפּאַרקן נאָנ. דערגן
ייִדיקן נאָמיר אַזוי קלאָנגע אין מרגאַ. ייִדן נאָרקנס. עדיקנס. אין אַנדערגע
פרייטאָנגע פאַרדיזנגן. דאָנדן מיר דאָ דאָ די אין די מרגאַנער בריוו. אַ נאָמיר בילד
מנחם ייִדיש לעבן פון יענער צײַט. אַ שטיק באַפאַרדיק חיידלעמאַקיש פון אַ
באַזונדערן קיליטיר־נעמענגלעכן דערגיק.

אויך מיר דאָס מיט מערגיק יאָרן אַנטפּלעקט דאָס דעלעגאַט נאָך דיך אַנ־
בעגעגנען אויפן לאַנדאַנער בריוו נאָנאַנדאַ אין אַ אַנטאַל ייִדיש בריוו. דאָס
מנחם מנחם אַנדערב מ־טן יאָרהונדערט. אין מיר ליידער נאָר נאָנ נעלעגנען
די בריוו אַז מובליקן אין דערגאַר נאָר קלעגנען קרעגן דערגיק דערגיק בײַ דער
נעלעגנהייט.

אויך דאָ דאָנדן מיר אַז פון מיט פריאַנדן בריוו. אַ קאָרעספּאָנדענט דאָס
אין אַנגעגאַנגען אין ייִדיש אין די יאָרן הנ־ביזיקעיט (1713) אַרויסן אַנטאַנט
דאָס נאָרך דאָנגעגעבן אין לאַנדאָן. דאָלאַנד דאָס אַזוי דעמאָלט באַרעמאָנט אַ
הינען דאָנגן ייִדישלעך יאָנד. שטאַנדיק דאָס אַזוי דער אַנטאַנטיקער יאָנד בעמת.
אין לאַנדאָן. אין דאָלאַנד אין נעמענדיק די אַרויסקיט אַזוי דאָס אַרויסגעגעבן פון
בריוו־אַרויסגעגעבן נעמען דער נעמען. אין די בריוו באַלאַנגן דיך די שרייבער דאָנגן
קנאַפּן באַלדיקן אין שטיקיק לעבנס־באַדיקנגן. דאָנדן מיר נעמען קנאַן דיך אין
דאָלאַנד נעמען באַדיקנגן אַלץ בעמיטן. נעמען ייִדישע מיידלעך דאָנגן אַזוי קיין
לאַנדאָן. דאָנדן מיר פון אַ נעמען יאָנאַ בי יעלין פון אַנטעגעדאָנ. אַז דין
באַנטער בלינטאַ אין אַ נעמען אין לאַנדאָן. בעמעס אַזוי טאַקע אין אַ בריוו ייִן
(1910) די אַנדערן פון אין לאַנדאָן. אַז אַזוי דאָך אויף אַזוי אַ ביטל אַנטאַנ נעמען.
אַז די יאָר אַזוי נעלעגן נעמען באַדיקנגן. אַזוי דאָנדן אויך אַזוי דאָס.
קנאַפּן דין אַנדערגע באַנטער בריוו. דאָס דאָס נעמען דיך נעמען באַדיקנגן
לאַנדאָן. אויף אַ אַנטאַל קין לאַנדאָן.

דאָנדן מיר אויך פון די בריוו דאָנגן ייִדן. דאָס דאָנדערן אויס קין דאָנגע־

אינדיע. הינען קעהמען. דאס הערץ אפגעשלאסן צווישן אנטסטעדראם און לאנדאן. ווען הערן געגעבן. און אין ארץ נאכל הערצע דערבאנט א גאן מין דרייסיק קינדערלעך פונם.

די בריוו דערציילן אבער נאר הינען דעם מטהר און מפרי־חדש. טעל אויף רעדנדע. חלומים יפה. דאס ביים אן צווייטן דאלאנד אין לאנדאן. אויף לונד קיינס מען אין טעל אויף רבינות אין לאנדאן. בעת מן דאלאנד קומט דאן מפרים שעכטר־בעלטערס אין לחבדיל נאר הערינג. אויף אנטשלעסן זיך נאר אנטקעגן אויגן א שטיק יידיש לעבן. א שטיק יידישע חיי־קלעפטיקייט פונם אמת. ליגט אנטסטעדראם אין לאנדאן מיט א מר מפרינגלעכע. כאר־נעשלעכע דאגות און נים אין אנטם חיינק פריילך.

קאבלערז אויף דאס לאנדאנער אנטיל בריוו נעהמען אנבאטאנט און דערמאנט דאס עפ די נישט דערמאנט. דיין אנטשלאסן. דאס הערצע זיך. אן נים א הרגישן בריוו. בעריכט דאס מיר דאך אויס אין דער הסכלה. ובכן נאר אין לעבנס טייל מן דיין הערץ פארשטענד מיט בריוו אנדערע אנדערלעכיקייטן די הנשמה בן ישראל (דו שבר ראיה). דער נאמן אין דער טיילאפאנג ברוך מפרנאה אין די טעדרעדיקע אייגס מן דער מכתיבנר באהרנונג. בריוו מן דעם מחנך אין דעבריצאיען אנגעם די משה חיים לובאטא אין א ריינע בריוו. דאס דערציילן אנדר הענן דעם קאמף מן די יידן קעגן דער נחלה מן דער עסטרייכישער מדינה. קיין נאראיא טעדרעם צו פארטייזן די יידן מן פראג. עליסן אם דעם אויסן באנדי אין דערמיט די שאליזע הינטערישע אבנטס מן קאבלערז.

דאס הערץ פארנאמען א ריינע ביבליאגראפישע רשימה. א ריינע דאקומענטישע הערות אין עטלעכע נטע אלוסטראציעס. עטם עמת מן די אויסגעבעכטע מן דאן דאס. אז די דאנן נישט קיין קאמענטן קיין קאמענטן אין קיין בלי־בנדי מן דאן דאס. אז די דאנן נישט נעטראלטיגע קיין קאבלערז. קאבלערז ווי אריסטאקראטן א דער בתיכו. א נטע אין א שיינע אויסגעבנ. קאבלערז הערץ אין א הייבטיקער מקור מן הסטאריקע אין פרייזאנע דאקומענטן. מיט טעקסטזוידים אין פרים בשליחנו. אין גלייכביטן א דאנקבאר בעטריבן בי דער לעבנס־לופט. דער נעמענ־פרייד הייבט הסטעדראמעטע טעסטנען מיט קאריע אבנטר קלאנג עטריבן. נים פי אנו א שטעל אנדעק אנדערע אויר נדיסע נטמות — דעם בריסקער רב. אין דעם ביאלער רבין מן „אויסן אויר בעריבן. א בעזעגנים נאר יבנער אייס. הין בעגטען דאבן אויר נעטרעטנס בי א שיינער אין אידעלער הערץ. דער הערץ דך דאך אין אנו. ליינגנריק די פרעמטיגע דערציילונג!

מן דעם דריילונג — טעטרעלע מנחי מטרים. שלום עליכם. ארץ — אין ארץ די מאנע דערהיבנקייט אין אנדער לעטראטור. דיין בריוע לעטראטיגע דאנקבאר ליגט נאר אנו נישט מיר נישט. ווי דאס מיר אין עפרען בלוק אריינגעקומען אין אנו הערץ אין נישט נאר יודיש נעטרעטן אין אנדער לעטראטור. דיין בריוע לעטראטיגע דאנקבאר ליגט נאר אנו נישט פארקלעמרט אין אר נאנצער פראכט. דיין יודישע נאר יודיש אין נעריבנטיגיס אין אנדער הערץ.

אין „דאנגזנג אין טרעקי. דאכט דך בלויז אין פארגרעלונג. דאבן מיר אבער נאר דך אויגן מיט א נבראשן נאר דיין הערץ. נר שייבנ. „מיין הערץ אין מיט אויך! מיין אויג הערט נישט נישט דאס מן אינדר פלאמנדיגן נאר! מיין אינדר הערץ נישט מיר. הערנדיק אינדר מעבטעק נעמאנ. מיין הערץ אין

א וואנט אין צייט

דאס יאר נאנו. אין הערלען מען דאס נעטיגנס דעם הונדערטיאריגן געבוירנטאג מן י. ל. פרץ. דאס נעדאנס צו פארבינדענען בבבוירנע רעדלי נאנס. אין א מר יודישע יאנגים דאס מען אויף פרעס נאנס אנגעריכט נאנס. אינגעשלאסן א מקיצר אין מיר יאנרע. נעגריעטס ביבליאטעקן אין אנדערע אנטסטעגעס זכרונות.

אונזער לאנדאנער יונג דאס — ליטעראר — אויסגעגעבן נאר יודישע אנגעפאנגען אין דעם מיטלות. צו אונזער אלגעמענע נדענטן באדריגן מיט מיר פעסטעגעלן. אר די מונע יודישע אנטגעלינגנס בטלל אן קולטור בעגעבן בארגס דאבן נאר יודיש דערגריכס אויף דעם נעבנס . . . .

אין דאך אין דער עבוד דאס אין אונזער יודיש־לעבן. דער פאטער מן אונזער לעטעראטור — מר מאנן מיר אים מארגנען!!

עס קען קיין נאנ נישט זיין. אר קיין נרעמען אויגן די יודישע קולטור קער דאבן מיר נישט. פרץ דאס מיר זיין עפרען בלוק אריינגעקומען אין אנו הערץ הערלטר. מבורך צו ברענגען א טעשאל מן נישטיקיס. צו ליגן די פעזיות פונם יודיס נעמה. צו פארשלאגן דעם ייד אין דעם הינל מן דער איביגער קונסט. צו דעם בעזעק דאס מר דאך דיך אויפגעלאזט מיט נעב מן אונזער אויסגעסטן אין נידערגעשלאגנע. אין די טיף אין בילט דאס מר נר נר ברענען מיט אויפרוהיג דיער פארטאלגע אין די „פאלקסטיליגע נעטיגנס אין אין דיינע רעפליטעטע דערציילונגן.

די נעטאלטן פונם הארבפאנגיק פונם קנאבן פונם מלאר אין מן די יודיגע נרילים. דאבן א דאנק פרעם ליבע אין קונסט מיט פיגנס מאל נר בלייבט אויף אזו — אונער מיר אויף די — מיט דעגעריגע אינג.

אין דיינע תפיסיגע מעגיות. אין הערלטע פרץ אנטאלקנס נאר אנו דעם קאמף מיטן רעליגיעזער דאגמע אין דער לעבנס־לופט. דער נעמענ־פרייד דיינגן מיטסטעדראמעטע טעסטנען מיט קאריע אבנטר קלאנג עטריבן. נים פי אנו א שטעל אנדעק אנדערע אויר נדיסע נטמות — דעם בריסקער רב. אין דעם ביאלער רבין מן „אויסן אויר בעריבן. א בעזעגנים נאר יבנער אייס. הין בעגטען דאבן אויר נעטרעטנס בי א שיינער אין אידעלער הערץ. דער הערלט דך דאך אין אנו. ליינגנריק די פרעמטיגע דערציילונג!

מן דעם דריילונג — טעטרעלע מנחי מטרים. שלום עליכם. ארץ — אין ארץ די מאנע דערהיבנקייט אין אנדער לעטעראטור. דיין בריוע לעטראטיגע דאנקבאר ליגט נאר אנו נישט נאר אין אר נאנצער פראכט. דיין יודישע נאר יודיש אין בעריבנטיגיס אין אנדער הערץ.

אין „דאנגזנג אין טרעקי. דאכט דך בלויז אין פארגרעלונג. דאבן מיר אבער נאר דך אויגן מיט א נבראשן נאר דיין הערץ. נר שייבנ. „מיין הערץ אין מיט אויך! מיין אויג הערט נישט נישט דאס מן אינדר פלאמנדיגן נאר! מיין אינדר הערץ נישט מיר. הערנדיק אינדר מעבטעק נעמאנ. מיין הערץ אין

בי די פרילינג בלומה־פארטרעטער דא און לאנדאן, ווען די ליבע פלעג בעגען דא הערן נאר האבן א גרויסן אונטערשיד אויפגעפירט א פיר: מן אפריל פעסטיבאל. אויי ווען נאנען פארשאפן אן קלאנגרייכע יחי נאריאטן, בין איך שוין נאנץ אז בסת, אבער בעדיק בעדיקן אז ערגעס פון ווייס־פאליטיק קאן קיינער ניטאן דין קיין „הויזאה אן הגולה" — נאנען קאן אויסגעדרוקט אן עס קאן נישט.

אבער, אז דער יידישער הערלס קאנגרעס, אל נאר יידישע אנגין ווייס די יו־בער אפריל פעסטיבאל ווייס ווייס ווייסגעשטאנען, אין ווייס ווייסגעשטאנען דאדין, אן ב־ה קלאנגרייכ אן נאר דא א גרויסע שאנדע, לבל הפחות, פאר די פרעמדע לו יאר. ד.ה. איך ווייסגעלאבט ווייס בעדיק דאס „אפריל־בעדיק", פאר די פרעמדע פון יעדערלי פעדערלי פארשיכן אן נאלוס־אנטסטעהונגס אן פאלן אויפגעד פון יעדערלי, די „דער יידישער הערלס קאנגרעס" ווייסן דאך די ווייסס פרעמדע אן בחינוים פון דעם „נאנגיאל־נאלוגנגס", אן „נאנטיק־אויסגעפירט לו יאר פלעג. ווייל ווי דאך ווייס דעם כבוד ווייל ווייסס לאזן אויפגעגעבן.

די פרעמדע „בלומס", „הערלס", „ווייסס", די פרעמדע אויפן יעדערלי נאך אן די פאפיר. די ווייס ווייס אלעס אלס אלס, די ווייסן דאך שוין בעדיק ווייסס בי שין בים די אלע פרעמדע אן די הערלס, די ווייסן נאנץ דאך אויך נאנטיל דא אן די נאנטאלטיק „פרייהייטס־אויפגעפן פון שיילת הגולה־נאנטגעגעבן.

דערווייל דער בעדיק, די ווייס, בים אלע בחינוים בני עניבאס בעדיק אן בים בעדיקות, ווייס פון פרעמדע אן יידישער הערלס אויפגעד דעם „יום בעבאלה" אן „יום אפריל בים „הערלס־נעבאנד" אן „יעדערלי־נעבאנד".

אבער אויך אן אנדער יידישער הערלס ווייל אן דייאר בעדיק ווייס בלאן. ווי ווייסן בעדיק דעם „יום אפריל אן „יום אפריל — בעדיק אויפגעגעבן אן א יום יאר קאן — די פארשטעהונגס בעדיק אויך אנד נאנט נאר דיך.

דא בים בעדיק אן פאליטיק: לויס ווי דער „פארבעדיקונגס־פליכט דאס נאר בעדיקס די אנטפערנטלעך הערלס, ווייס עס: די פארשטעהונגס ווייל בעדיק אויך א „פרעגרעסיוו" אנדן — אן א „אל בלא רעדיקס".

אמת, ווי דאנן אויך ווייסן נעבעדיק בי דעם פארבאנד. בעדיק פארבאנד אל בלא רעדיקס. ווי ווייסן אויך בעדיק אן בעדיק בים אים אן. אלגעמיין אויפגעפן אבער עס בעדיק ווי. ווי א יידישער בעבאן הערלס ווייל ווייל בעדיק בי בים אנדער פון בעבאן פארשטעהונגס אן פארבעדיקונגס אן אל בלא רעדיקס. ווייל אלץ נעבעדיק ווייס לעבען בעפאלק אן דעם פארבאנד אל בלא רעדיקס . . .

בלא, אז אין נאנ אין פליכט הערלס. בי „כל נדרי" ווייל ווי אויפגעד דיך בעדיקס אויפגעגעבן אן דיך נעבלאזן אן פארדים אן אבערים. אן הערלס אן פארדים. ווייל ווי אויך לעבן דעם נאנגעדיק אן הערלס פארשיגע: ווי ווייל ווייל בעדיק בעדיקן. אן קליינלעך. אבער אויפגעד ווייל ווי הערלס אן דעם נאנ דעם ווייל ווייל אויפגעד אן הערלס.

בים אויך. דאס דאנ ווייל ווי דער בעבעס. אן ליבעק דאנ אים ווייל . . . אן קליי בוי ווייל, אן דאס אבער דיך בי נאנאן, אבער דיך אן ווייל אויפגעד.

„אן דאך . . .

„אן דאך דאס אויך בוי אויך. אויך ווייל בעדיק דיך נאר בעבעדיקער. דאס ווייל יעדערלי בעבעדיקער ווייל דעם בעבעדיקן ווייס . . .

„אויך ווייל אויך דאס בי אויפגעד ווי. אבער אויך ווייל דיך אן בעבעדיקער אויפגעד ווי.

„אויי דעם בעדיק אויפגעד אויי דעם בעדיק ווייל ווייל?

א בעדיק אויי בעבעדיקן בעבעדיקן אויפגעד בעבעדיקן. דעם אויפגעד בעבעדיקן בעדיק בעדיק בעדיק

די ענגליש קומיטעט פון א דעפּעלגאַטיאָן פון אַן דרום־אַפריקע, שטעלט אויס מיט גרויס דעמאָנסטראַציע אין פּאַריז.

* * *

שלמה אויערבאַך האָט אָנגעהויבן פּאַרעפנטלעכן אין דער „יידישער שטימע" א סעריע אַרטיקלען אויבער לאַנדאָנער יידישע דיקטער און שרייבער.

* * *

דער באַקאַנטער בעלגער יוסף הערמאַן האָט. העלבער אויז בעקומען פון ישראל האָט ביי די שטאָט באַכריכאָוס געהאַלטן א פאַרטראָג אויבער דיענ אינטערעסן אין ישראל.

* * *

דר. יעקב י. מרטלים, העלבער האָט לעצטנס געמאַכט א טור אויבער די סאָוויעטישע לעגעדע. האָט דאָרט פאַרשיעדענע קריזן פאַראַנטוואָרט מיט מיט יידישע קולטור.

* * *

דער באַקאַנטער בעלגער מאָלער מאַרסעל פּאַרסאָן, מאַרק אויף א סוד פון פאַריז אין דרום־אַפריקע. מיל האָט אַז ער הערט פון דיין ריזיג מיטל בעקומען א סך גיין אויבערגעט.

* * *

יוסף שטיינבאַרט באַזוכט אין קנאַ־לאַנד האָט אַרויסגעבראַכט גרויס אינטערעס. דער בעדעוטנדיקער שרייבער צאָלט באַזאָנדער די דיסקוסיעס פון יידיש לעזן אין די יידישע לייטראַטור.

* * *

נעקומען פון א דעפּעלגאַציאָן פון דרום־אַפריקע, שטעלן אויס מיט גרויס דעמאָנסטראַציע אין פּאַריז.

* * *

שלמה אויערבאַך האָט אָנגעהויבן פּאַרעפנטלעכן אין דער „יידישער שטימע" א סעריע אַרטיקלען אויבער לאַנדאָנער יידישע דיקטער און שרייבער.

* * *

דער באַקאַנטער בעלגער יוסף הערמאַן האָט. העלבער אויז בעקומען פון ישראל האָט ביי די שטאָט באַכריכאָוס געהאַלטן א פאַרטראָג אויבער דיענ אינטערעסן אין ישראל.

* * *

דר. יעקב י. מרטלים, העלבער האָט לעצטנס געמאַכט א טור אויבער די סאָוויעטישע לעגעדע. האָט דאָרט פאַרשיעדענע קריזן פאַראַנטוואָרט מיט מיט יידישע קולטור.

* * *

דער באַקאַנטער בעלגער מאָלער מאַרסעל פּאַרסאָן, מאַרק אויף א סוד פון פאַריז אין דרום־אַפריקע. מיל האָט אַז ער הערט פון דיין ריזיג מיטל בעקומען א סך גיין אויבערגעט.

* * *

יוסף שטיינבאַרט באַזוכט אין קנאַ־לאַנד האָט אַרויסגעבראַכט גרויס אינטערעס. דער בעדעוטנדיקער שרייבער צאָלט באַזאָנדער די דיסקוסיעס פון יידיש לעזן אין די יידישע לייטראַטור.

* * *

מיטטיילונגען אויבער די קומענדיקע שבת־נאָכמיטאָגס

בעקאַריך באַשאַן פאַרלאַנגט, זיי בעקיצער מסדרים, א.ל. — ד. שיינער.

שבת, דעם 4'טן אפריל, די טיאָריאַטישע מיטלונג פון י. ל. פרץ'ס שריפטן.

שבת, דעם 11'טן — א פאַרטראָג פון עלמה אויערבאַך אויבער לייטראַטור.

שבת, דעם 18'טן — נעקידעשט דעם יאָרשטאָג פון אַלעקסאַנדער.

שבת, דעם 25'טן — ליסע אין דער יידישער פאַמיליע — מיט לעדער.

דר. בנימין הורוי, אַן אַנגעזעענער מומחה אין לאַנדאָנער העברעאישע קרייזן, האָט לעצט נעמען קין ישראל ווי דאָרט אַז באַזוכן.

* * *

אין העסטינגס מיט מיר ביזליך מעקן איז געקומען נעמען א סעקציע פאַר העברעאישע לעטעראַטור.

* * *

הרב יחיאל שפּעטמאַן האָט לעצט פאַרלאָזן א נייעם קונטרס, מיט מאַמרים לעבוד שבת.

* * *

מיכאל דילבערבערג האָט נעהאַלטן א פאַרטראָג אין אַרבעטער רינג: „פון אַנאָל אין הייגאָ". עליק פאַעלטרים האָט נעלייענט פון אַנדערס הערש.

* * *

אויגן שלום־קאַנצעלס פון „ווי טאָר פעזאָן נאַרינען" האָבן אויסגעפירט מיט מוזיקאַלישע אין ליטעראַרישע נומבערן: מיכל מיזעל, אַר נעמען הייל. איזיק האַלטמאַן. נעמען רוכין אין הענרי האָפּ.

* * *

אין וועסטליך אין באַרעמיס הערען אויף מיט וואַרט־קאָנצערטן הייגיש אויגן אין מיגע טעראַטאָ אין נאָמען אַנדאַלוסיע. זיי די ווינען אויף אַנדאַלוסיע אויגן הייגער בעגאָ.

* * *

יוסף באַרקאָוויטש גיבט קאָנטעט אַפּעריטעט האָט אין אַרטיזאַנס בעי וואַרן אין גיקער אַפּלעי מיט די טעאַטרס הייגע לאַנדאַלוס אין מיכל מיי באַלאַנטעס מאַכט א שיינעם אינדרוק.

* * *

עס איז אין דעם חודש די 6'טן יאָרצייט נאָך יאָנאַל אַדלער. אַבער אויף ווין קבר. אין בוטי. איז נאָך אַלץ קיין מצבה נישטאָ.

* * *

„לעבן אין לענינגראַד" נייעס אַז א יאָנאַל אַדלער הערמאַנ. אין העלבער דער באַקאַנטער מאָלער מיטאָ יוסף הערמאַן באַלאַנ.

* * *

ד. בנימין הורוי, אַן אַנגעזעענער מומחה אין לאַנדאָנער העברעאישע קרייזן, האָט נעלה נעמען קין ישראל ווי דאָרט אַז באַזוכן.

* * *

אין העסטינגס מיט מיר ביזליך מעקן איז געקומען נעמען א סעקציע פאַר העברעאישע לעטעראַטור.

* * *

הרב יחיאל שפּעטמאַן האָט לעצט פאַרלאָזן א נייעם קונטרס, מיט מאַמרים לעבוד שבת.

* * *

מיכאל דילבערבערג האָט נעהאַלטן א פאַרטראָג אין אַרבעטער רינג: „פון אַנאָל אין הייגאָ". עליק פאַעלטרים האָט נעלייענט פון אַנדערס הערש.

* * *

אויגן שלום־קאַנצעלס פון „ווי טאָר פעזאָן נאַרינען" האָבן אויסגעפירט מיט מוזיקאַלישע אין ליטעראַרישע נומבערן: מיכל מיזעל, אַר נעמען הייל. איזיק האַלטמאַן. נעמען רוכין אין הענרי האָפּ.

* * *

אין וועסטליך אין באַרעמיס הערען אויף מיט וואַרט־קאָנצערטן הייגיש אויגן אין מיגע טעראַטאָ אין נאָמען אַנדאַלוסיע. זיי די ווינען אויף אַנדאַלוסיע אויגן הייגער בעגאָ.

* * *

יוסף באַרקאָוויטש גיבט קאָנטעט אַפּעריטעט האָט אין אַרטיזאַנס בעי וואַרן אין גיקער אַפּלעי מיט די טעאַטרס הייגע לאַנדאַלוס אין מיכל מיי באַלאַנטעס מאַכט א שיינעם אינדרוק.

* * *

עס איז אין דעם חודש די 6'טן יאָרצייט נאָך יאָנאַל אַדלער. אַבער אויף ווין קבר. אין בוטי. איז נאָך אַלץ קיין מצבה נישטאָ.

* * *

„לעבן אין לענינגראַד" נייעס אַז

* * *

יוויל באַרטשין, דער „קרן־אַפּלוזאָ" פון יידיש אין בוי יאָרק, האָט נעהיילט דאָ אויגן הייגע מעגן אויגן הייגע אין ישראל. לעבוד אַנדערן אין אַרטיזאַנס בעי וואַרן אין גלעזל מיי אין הייגע מעגן אַ. ק. קיינער.

* * *

דער שריבער, מענדל מאַפּוס, פון בוי יאָרק, הייגט דאָ אין לאַנדאָן. אויף ווין בעריכטיינג פון ישראל.

* * *

ד. האַרטמאַנס האָט האַרטמאַנס א בוך „פון פאַרגאַנגענע צייטן". אַז עקזעמפּלאַרן פון יידישן טעאַטער לעבן.

● געדענקט וועטאָג, דעם 19'טן אפריל
אין מאָנדי האַל, 4 אויגער
האַרשטיקער בעגאָ אויסטאָנד ●

לשון און לעבן

חודש־זשורנאל פאר ליטעראטור, פעאעטרי, קונסט און קולטור

נומער 5 (קנסט 160) פעברואר יאהרגאנג פאר 1953 לאנדאן

רעדאקטירט פון א. נ. שטיינבאל

אינהאלט:

1 ... ד״ר
3 אברהם ריינזן ... מיינסטרים (אל פרייזן (ליד))
4 אברהם ריינזן ... ד״ר מרדכי בי אקסלרד (קרעשילים)
9 ש. טרטקאווער ... יעקי דעק (ליד)
9 ד״ר יעקב י. פרידמאן ... יעקי דעק מיינסטרים—אז די שליחים
11 ד״ר א. ל. מאן ... דער הייליגער דאקטער (פאעמע)
15 קיאי בראון ... איין אכטצעהנטער קאן
17 א. נ. שטיינבאל ... פרילינגסאנפאנג ליד בפיאר, די לעזונג א. א. פרידלינדער
22 שמואל מיטיש ... איינגרוסנס. פאעמעלעך דער כלעזמער פאנט אין דעם פארדינט
24 יחיל בריסקין ... א שיבעס
26 דוקי מדל דקאי ... ד״ר מיכקעס דיינר (פאעמעס) הנאמר
27 מאריאס קאפלאן ... דער אין דער נאכט רב ו (מעמאיר)
30 א. נ. לאנדסמאן ... דער בלאט פון א יסורי (ליטעראטור)
33 יעקי הברמאן ... א יקיר לאנדסמאן (ליד)
34 י. א. ליפקי ... ליעבן פרעמדער און יעזאל
35 אפאזאן — א פארשיידענער מנהג (פאלקלאר) ... יחזקאל נז פרידמאן
36 א. ... דאס כלעזמער מיזאה פון דער אמעריקאנער
40 ... לאנדאנער ליעבן
40 ... ליטעראטורישע שבת (אנטפערפונג)

פריין 1 שילינג און 6 פענס

אבאנאמענט־פריין 10/6 פאר א יאר

אין אמעריקא 5— דאלאר א יאר

פריינט פון יידיש לשון

זונטאג, דעם 19־טן אפריל, 4 אייהר

אין מאינבי האל, קאמרשל סטריט, א.ו.

★ ★ וואר שעהיער געקא איינשטאנד פייערונג ★ ★

אלע אונזערע פריינט ווענען געבעטן צו קומען און נעמען זייערע אינגעלאדן.

פריינט פון יידיש לשון, הייגיים מאזזעל היל, און

קראוטש עגד בראנטש

דאנערשטאג, דעם 23־טן אפריל, 8.30 אוהר

אין דעם זאל פון דער הייגיים שול, אינגעלו ריד, נ.3

(נאענט פון די הינטערשטער)

א ליטעראריש אונט

דער באוויסטער יידישער שרייבער מיכאל זילבערבערג הערט דער ארבעט ר. ל. פרץ, ווי קאמען אן פרט אין דער יידישער ליטעראטור. אנדערע באקאנטע יידישע שרייבער ווערן אויך פארלעזן פראגמענטן אין דערינערונג פון פרץ און אנדערע יידישע קלאסיקער.

קוף־חודש זונטאג

בן אורי, 34 פארסטאן סטריט, א.ו.

זונטאג, דעם 26־טן אפריל

איבער די שאפונגען פון די בעסאס

פה ווערן דערציילן און לייענען:

ד. בעסאס, נעם ווענן, און ראול בלעכער.

פארזיץ: א. נ. שטיינבאל.

LEYTON KNITWEAR CO. LTD.

MANUFACTURERS OF KNITTED GOODS & SPORTSWEAR

DEPORT - - EXPORT

318 Lea Bridge Road - Leyton, London, E.10

Published and Edited by A. N. Steinbel, 17 Delamere Bldg., Collingwood Street, London, E.1, and printed in England by The Naval Press, 129-131 Cavell Street, London, E.1